

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2020

Bc. Růžena Janochová

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Výuka bezpečnostních témat jako součást výchovy ke zdraví

Teaching security topics as part of health education

Bc. Růžena Janochová

Vedoucí práce: PhDr. Miroslava Kovaříková, Ph.D.

Studijní program: Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů pro základní školy a střední školy

Studijní obor: N BI-VZ

Odevzdáním této diplomové práce na téma Výuka bezpečnostních témat jako součást výchovy ke zdraví potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, 22. července 2020

Děkuji vedoucí mé práce, PhDr. Miroslavě Kovaříkové, Ph.D., za to nejlepší vedení, jaké se mi mohlo dostat, za ochotu, cenné rady i skvělý osobní přístup. Dále bych chtěla poděkovat celému pedagogickému sboru ZŠ Járy Cimrmana Lysolaje za podporu během tvorby této práce. A v neposlední řadě patří velký dík celé mé rodině, bez jejíž podpory by tato práce nikdy nemohla vzniknout.

ABSTRAKT

Tato diplomová práce se zabývá výukou bezpečnostních témat jako součást výchovy ke zdraví.

Teoretická část nejprve vymezuje pojmy problematiky. Následně, na základě literární rešerše, popisuje výuku ochrany člověka za mimořádných událostí a běžných rizik na našich školách od historie po současnost a poté pojednává o začlenění dané tematiky do současného Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Práce přináší také sestavený přehled dostupných materiálů, které obsahují metodickou podporu pro přípravy vlastních vyučovacích hodin. V neposlední řadě práce na základě dat šetření České školní inspekce a její tematické zprávy „Vzdělávání v bezpečnostních tématech“ představuje analýzu současné situace v ČR.

Cílem praktické části této práce bylo provedení kvantitativního výzkumu, který zjišťoval hodnocení kurzu „Proškolení před pedagogickými praxemi“ jeho absolventy v akademickém roce 2019/2020. Kurzem, před nástupem na praxe ve školách, prošli v daném roce studenti Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy. Na základě dotazníkového šetření bylo zjištěno, že studenti kurz hodnotí jednoznačně jako přínosný. Jako tři nejdůležitější moduly kurzu zvolili respondenti Běžná rizika na školách (úrazy), Požární bezpečnost a Bezpečnost v dopravě. Jako nejobtížnější se studentům jevily moduly Legislativa ve školství a Informační bezpečnost, GDPR. Tyto dva moduly zvolili zároveň i jako nejméně zajímavé. Naopak nejzajímavější byl pro studenty modul Aktivní střelec, útočník ve škole. Pro výuku v bezpečnostních tématech byl následně navržen didaktický prostředek pro vybranou cílovou skupinu, který byl ověřen v praxi.

KLÍČOVÁ SLOVA

Mimořádné situace, bezpečná škola, výchova ke zdraví, bezpečnostní problematika

ABSTRACT

This diploma thesis deals with the methodology of teaching safety instructions in Health Education classes in schools.

The theoretical part defines the key concepts of the subject. Subsequently, based on a research of a variety of academic sources, this thesis describes people protection and safety, both in emergency situations and everyday life safety hazards, taught in schools on primary and lower secondary level throughout the history up to the present. It also discusses the incorporation of this subject into the national curriculum. Furthermore, the thesis contains a concise overview of available teaching aids suitable for lesson preparation. In addition, the analysis of the present situation pertaining safety education in Czech schools, based on the audit data provided by the Department of Czech Educational Inspection, is introduced.

The goal of the practical part of this work was the execution of a quantitative study, looking into the evaluation of the course Preparatory Training Proceeding Practical Teaching in the year 2019/2020. The evaluation was supplied by the participants of this course – the students of the Faculty of Education of Charles University. A survey was carried out, by means of a questionnaire, with a unanimous approval of the course, which the students viewed as beneficial. Three modules of the course were selected as the most important – Everyday Hazards in Schools (Accidents and Injuries), Fire Safety and Transportation Safety. It transpired, that the most difficult as well as the least entertaining were the modules Legislature in Schools and Information Safety (GDPR). On the contrary, the most interesting module was Active Shooter, Aggressor in School. Finally, an educational method for teaching safety instructions was suggested within the thesis, selected for appropriate age levels. This particular method was tested in a real life classroom situation.

KEYWORDS

Emergency situations, safe school, health education, security issues

Obsah

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 Vymezení základních pojmů problematiky	11
2 Výuka problematiky ochrany člověka za mimořádných situací a běžných rizik na školách, od historie po současnost	13
2.1 Historie	13
2.1.1 Tyrš a Svojsík – počátky konceptů branné výchovy v Čechách	14
2.1.2 Branná výchova v době první republiky	15
2.1.3 Branná výchova v letech 1945-1989	16
2.2 Výuka ochrany člověka za mimořádných situací a běžných rizik po roce 1989	17
3 Vymezení problematiky ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání	21
3.1 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání v systému kurikulárních dokumentů	21
3.1.1 Klíčové kompetence a jejich naplňování ve výchově ke zdraví bezpečnostní tematikou	23
3.2 Ochrana člověka za mimořádných událostí a běžných rizik v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání	30
4 Metodická podpora pro výuku bezpečnostních témat ve výchově ke zdraví – přehled dostupných materiálů	35
5 Současná situace v ČR – analýza dat šetření České školní inspekce „Vzdělávání v bezpečnostních tématech“	39
5.1 Tematická zpráva ČŠI – Vzdělávání v bezpečnostních tématech	39
5.1.1 Dopravní výchova	39
5.1.2 Příprava občanů k obraně státu (POKOS)	42

5.1.3	Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí (OČBRMU).....	44
5.1.4	Ochrana zdraví (OZ).....	46
5.2	Vzdělávání v oblasti bezpečnosti – souhrnná zjištění	47
5.3	Chování v rizikových situacích – výsledky testování žáků	48
	PRAKTICKÁ ČÁST.....	51
6	Hodnocení kurzu „Proškolení před pedagogickými praxemi“ jeho absolventy v akademickém roce 2019/2020	51
6.1	E-learningový kurz z bezpečnostní problematiky „Proškolení před pedagogickými praxemi“	51
6.2	Metodologie výzkumného šetření.....	53
6.2.1	Popis metody	53
6.2.2	Popis respondentů a časového průběhu sběru dat	54
6.3	Cíle výzkumného šetření.....	54
6.3.1	Výzkumné otázky a předpoklady	54
6.4	Prezentace výsledků dotazníkového šetření.....	55
6.5	Porovnání hodnocení kurzu „Proškolení před pedagogickými praxemi“ absolventy kurzu v akademickém roce 2018/2019 s hodnocením absolventy kurzu v akademickém roce 2019/2020	62
6.6	Vyhodnocení výzkumných otázek a předpokladů.....	65
6.7	Shrnutí.....	67
7	Návrh didaktického prostředku pro výuku v bezpečnostních tématech pro vybranou cílovou skupinu a jeho ověření v praxi	69
7.1	Didaktické prostředky	69
7.1.1	Materiální didaktické prostředky.....	69
7.2	Výběr a vytvoření didaktické učební pomůcky.....	70

7.3	Návrh školního projektu pro pochopení bezpečnostních rizik u průběhu pandemie skrze didaktickou hru	71
7.3.1	Ověření navrženého didaktického prostředku v praxi	78
ZÁVĚR		79
Seznam použitých zkratk.....		81
Seznam použitých informačních zdrojů.....		83
Seznam příloh		88

ÚVOD

Systém branné výchovy, zaměřený především na činnosti obyvatelstva při ozbrojeném konfliktu, se zrušil v roce 1991. Branná výchova byla v Československu po dlouhá léta spojena s komunistickou ideologií, a tak není divu, že se pro ni po roce 1989 už nevyčlenil v učebních osnovách prostor. Ze zprávy ministerstva vnitra z roku 2017 však vyplývá, že „v současnosti nemá významná část populace osvojena základní pravidla chování při mimořádných událostech, a mnohdy si nedokáže poradit ani s riziky každodenního života.“ Pravdou je, že například při vyšetřování autonehod často vyjde najevo nedodržování bezpečného chování, neznalost pravidel silničního provozu i potíže se správným poskytnutí první pomoci – to platí kdekoliv.

I když jsou bezpečnostní témata už několik let zahrnuta ve většině vzdělávacích oblastí rámcových vzdělávacích plánů, jejich implementace do výuky žáků probíhá na školách rozdílně. Běžná rizika jsou v našem životě všudypřítomná, mimořádné události zapříčiněné přírodními vlivy jsou čím dál tím častější a politické hrozby v současném světě nevyzpytatelné, je tedy na místě zaměřit pozornost na vzdělávání žáků v bezpečnostních tématech a do budoucna tak zlepšit připravenost a informovanost obyvatelstva.

Tato diplomová práce se zabývá výukou bezpečnostních témat jako součást výchovy ke zdraví. Je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části jsou nejprve vymezeny základní pojmy problematiky, dále je na základě literární rešerše popsána výuka problematiky ochrany člověka za mimořádných situací a běžných rizik na školách, a to od historie, po současnost. Práce se dále zaměřuje na zapracování problematiky v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání. Přínosná je kapitola o metodické podpoře pro výuku bezpečnostních témat, která nejen učitelům přináší přehled dostupných materiálů. Na základě dat šetření České školní inspekce a její tematické zprávy „Vzdělávání v bezpečnostních tématech“ je představena analýza současné situace v ČR.

V praktické části provedu za pomoci dotazníkového šetření hodnocení kurzu „Proškolení před pedagogickými praxemi“ jeho absolventy v akademickém roce 2019/2020. E-learningový kurz obsahuje jednotlivé moduly s bezpečnostní tematikou a je určen pro všechny studenty PedF UK před jejich nástupem na praxe do škol. Výzkumné šetření má za cíl zjistit, zdali je kurz přínosný pro jejich vlastní praxi, jaké moduly kurzu jsou pro ně

nejdůležitější, nejnáročnější či nejzajímavější i jakou dobu strávili studiem kurzu. Šetření chce také zjistit, zdali studenti kombinovaného studia (předpokládá se u nich delší pedagogická praxe) hodnotí statisticky významněji přínos kurzu pro praxi ve škole. Nově získané výsledky pak porovná s reflexemi absolventy téhož kurzu v loňském akademickém roce, které v rámci evaluace pilotního ověřování e-learningového kurzu z bezpečnostní problematiky na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy zpracovala PhDr. Miroslava Kovaříková, Ph.D. Nabízí se provést srovnání jak (zdali vůbec) ovlivnila současná situace (epidemie COVID-19) vnímání důležitosti bezpečnostních témat. V závěru práce navrhu didaktický prostředek pro výuku v bezpečnostních tématech a ověřím jej v praxi.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Vymezení základních pojmů problematiky

V následující kapitole předkládám vysvětlení základních pojmů k problematice.

Bezpečnostní témata – mezi bezpečností témata řadíme „ochranu člověka za běžných rizik a mimořádných událostí, dopravní výchovu, přípravu občanů k obraně státu, zdravotní přípravu, prevenci kriminality, boj proti terorismu a extremismu“ (rvp.cz).

Běžná rizika – rizika, se kterými se člověk může setkat v běžném životě. Patří mezi ně například uskladněné chemikálie v domácnostech, kontakt s elektrickým proudem, doprava, sport, zájmová činnost a mnoho dalších (rvp.cz).

Branná výchova (pojetí platné za první republiky) – vzdělávání žáků národních škol k obraně vlasti, získávání dovedností a vědomostí k zajištění vlastního bezpečí a technické připravenosti, individuální zvyšování psychické odolnosti a fyzické zdatnosti. To vše nejen s cílem militarizace, ale především za účelem výchovy k demokracii (Chlíbková, Mazal, 2008).

Branná výchova (pojetí platné v době studené války) – obsahem branné výchovy bylo na základě marxismu a leninismu soustavně vytvářet, upevňovat a prohlubovat socialistické vlastenectví, proletářský internacionalismus a uvědomělý vztah občanů k obraně Československé socialistické republiky. K tomu byli potřebné technické a odborné vědomosti, dovednosti a návyky, psychická odolnost a fyzická zdatnost. Branná výchova zahrnovala brannou výchovu žáků, učňů a studentů, přípravu občanů k civilní ochraně, brannou přípravu vojáků v záloze, zájmovou brannou činnost a další činnosti směřující ke stanoveným cílům branné výchovy (§ 3 zákona č. 73/1973 Sb., o branné výchově).

Mimořádná událost – „škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy a haváriemi, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací“ (rvp.cz).

Ochrana obyvatelstva – „plnění úkolů civilní ochrany, zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví a majetku“ (mvcr.cz).

Krizová situace – „mimořádná událost, při níž je vyhlášen stav nebezpečí nebo nouzový stav, stav ohrožení státu nebo stav válečný (tj. “krizové stavy”). Jedná se o takové stavy, kdy hrozící nebezpečí nelze odvrátit nebo způsobené následky odstranit běžnou činností správních orgánů a složek integrovaného záchranného systému“ (MV – GŘ HZS ČR).

2 Výuka problematiky ochrany člověka za mimořádných situací a běžných rizik na školách, od historie po současnost

Velmi efektivní způsob, jak souvisle předávat informace obyvatelstvu je výuka ochrany člověka za mimořádných událostí (OČMU) na školách základních i středních. Organizace této výuky prošla během své historie značnou řadou změn, a pokud má být přínosná bude se muset na základě měnících se podmínek upravovat neustále. Během let 1973-1991 se jednalo zejména o povinný předmět, velmi dobře známý, pod názvem branná výchova (zákon č. 73/1973 Sb., o branné výchově; který byl následně zrušen zákonem č. 217/1991 Sb., o zrušení zákona o branné výchově). V témže roce došlo i ke zrušení vzdělávání budoucích učitelů. Po zrušení branné výchovy na školách se problematice OČMU, ani první pomoci výuka moc nevěnovala. Do roku 1989 byla starost o ochranu obyvatelstva převážně na straně státu. Vzhledem k nadcházejícím změnám došlo k přesunutí odpovědnosti přímo na každého občana. Občané mají sice právo na pomoc státu, spolu s ním mají ale i spoluodpovědnost za svoji ochranu. Značně tak stoupá potřeba přípravy občanů ke zvládání mimořádných událostí, k tomu se právě ideálně nabízí výuka na školách (HZS ČR, 2013).

2.1 Historie

Tendence výchovy a výuky ochrany člověka lze pozorovat již od pravěku. Tehdy šlo o ochranu vlastního života tlupy, později i rodu za pomoci získaných znalostí, dovedností a předávání zkušeností. Pro zajištění existence dané společnosti musel člověk neustále bojovat jak s přírodou, tak s konkurenčními kmeny. Z antických dob jsou již známa výchovná zařízení, kde svobodný občan procházel přípravou k potlačování povstání otroků či vedení válek (Štěříková, 2016). Výchova a vzdělávání mládeže (respektive chlapců) se od středověku zaměřovala mimo jiné na umění boje, ale i na umění přežití v přírodě. Tato výchova probíhala pod různými názvy, známa je například tzv. rytířská výchova (Grexa, 2011).

Nelze se zaměřit na brannou výchovu jakožto oblast vzdělávání bez historických znalostí vývoje společnosti a celé oblasti. Z historie například víme, že o naši „českou kotlinu“ byl

vždy enormní zájem, a proto bylo logickým vyústěním se o ochranu obyvatelstva začít zabývat na organizovanější úrovni. (Chlíbková, Mazal, 2008).

2.1.1 Tyrš a Svojsík – počátky konceptů branné výchovy v Čechách

Jeden z prvních, kdo se na našem území zabýval mimo jiné i koncepty počátečních myšlenek branné výchovy, byl Miroslav Tyrš (1832-1884). Společně s Jindřichem Fügnerem založili český tělocvičný spolek – Sokol. Tato tělovýchovná organizace se stala v naší i slovenské historii nejen největší, ale i nejúspěšnější. Podle Tyrše se mělo stát sokolstvo základem národního vojska a jeho přáním bylo, aby sokolství (dle vzoru kalokagathie¹) přispívalo k tělesné zdatnosti, brannosti a rozvíjelo národní kulturu a lidskou osobnost (Pavlincová, 2018). Tyrš se tedy u nás považuje za zakladatele výchovy k brannosti (branné výchovy). Na počátku 70. let 19. století byl Tyršem vypracován plán národní branné výchovy. Branná výchova nebyla ještě tehdy zavedena jako samostatný předmět do škol, ale její prvky se již výrazně projevily v hodinách tělesné výchovy (Konířová, 2006). V plánu národní branné výchovy se však Tyrš usilovně snažil o začlenění předvojenské výchovy do škol (Kopecký et al., 2014).

V roce 1907 uspořádal Robert Baden-Powell spolu s dvaceti chlapci první pokusný skautský tábor. O rok později založil první skautský spolek chlapců. Skautské hnutí v pojetí jeho zakladatele se orientovalo zejména na přežití v přírodě a obsahovalo branné prvky, čímž byla vytvořena téměř polovojenská organizace. Jelikož měli o vznikající organizaci zájem i děvčata, požádal Robert Baden-Powell svou sestru, aby se dívčí organizace ujala. To bylo v roce 1910 a s narůstajícím počtem členů se stal skauting nejdůležitějším mládežnickým hnutím v Británii. Do Čech se dostala myšlenka skautingu velmi záhy, díky návštěvě Anglie v roce 1911 Antonínem Benjaminskem Svojsíkem, který se zde inspiroval a u nás tak mohl založit první český skautský oddíl. Ačkoliv na našem území funguje Junák – český skaut od roku 1912 s malými přestávkami dodnes, původní myšlenku si zachoval a výchovou jednotlivých branných prvků jistě nejednou pomohl v různých obdobích naší historie (Šantora, 2012).

¹ tělesná a duševní harmonie a dokonalost

2.1.2 Branná výchova v době první republiky

Po první světové válce by bývalo vhodné zavést nové metody přípravy obyvatelstva k obraně státu a ochraně před následky mimořádných událostí. Společnost, včetně odvětví školství, se však po roce 1918 značně odkloňovala od všeho, co jen válku připomínalo. Hovoří se o „odmilitarizování“ společnosti. Nejsou známy žádné větší snahy pedagogů o zavedení branné výchovy do výuky, ta byla zatím součástí pouze předvojenské výchovy. Pouhé budování národní armády bylo považováno za dostatečné. Branná výchova měla tedy za úkol připravit armádu k obraně vlasti, zvýšit její fyzickou přípravu, psychickou odolnost a technické dovednosti (Štěříková, 2016).

V roce 1920 byl přijat zákon č. 193/1920 Sb., branný zákon republiky Československé. Branná výchova na školách zde není ještě nikterak upravována, ale § 2 ve svém posledním bodě říká, že tělesná výchova mládeže před brannou povinností bude upravena zvláště.

Na základě Výnosu ministerstva školství a národní osvěty číslo 141.026/33-II, O výchově k brannosti na středních školách a učitelských ústavech z roku 1934 došlo k první významnější změně ohledně branné výchovy. Od roku 1934 byla pro středoškoláky a budoucí učitele započata výuka branné výchovy v daných vzdělávacích ústavech. Branná výchova se prolínala několika předměty, nejvíce však občanskou naukou a tělesnou výchovou. Vyučovali a předávali se především znalosti a dovednosti z oblasti vlastního bezpečí, cvičeníh v přírodě, mravní výchovy a zvyšovala se fyzická zdatnost (Štěříková, 2016).

Roku 1935 byl vydán Výnos Ministerstva školství o výchově žáků národních škol k brannosti (Pavlík, 1981). Branná výchova se tak už netýkala jen učitelů a středoškoláků.

Od roku 1933 se připravoval nový zákon o branné výchově, který byl roku 1937 přijat. Branná výchova se tak stala povinnou pro všechny žáky veřejných škol všech druhů a stupňů, od počátku až do ukončení povinné školní docházky. Branná výchova si kladla za cíl zvyšovat u žáků tělesnou, duševní i mravní zdatnost a posilovat nacionalismus. V žádném případě nemělo jít pouze o výchovu vojenskou, ale především o výchovu k demokracii. Branná výchova čekala na žáky i mimo školu, a to v již výše zmíněných tělovýchovných spolecích a v dalších střediscích či organizacích, které spolupracovali s Československým záchranným křížem, hasiči či zdravotnickým personálem. U většiny vyučovaných předmětů

byly jejich osnovy doplněny o rozsah branné výchovy a byla stanovena doba branných vycházek. Po roce 1938 však ministerstvo školství odvolalo veškeré směrnice týkající se branné výchovy, která se mohla opět obnovit až po válce (Chlíbková, Mazal, 2008).

2.1.3 Branná výchova v letech 1945-1989

Po doznění 2. světové války se branné výchově, stejně jako po skončení války předchozí, nepřikládala značná důležitost. Sice v tomto období byly snahy o vytvoření samostatného předmětu, ty se ale nepovedlo naplnit. Branná výchova se tak alespoň dočkala navázání na svou předválečnou úroveň ve spolicích a organizacích. Ve školách byly prozatímně do tělesné výchovy a zdravotní výchovy začleněny alespoň tematické celky branné výchovy. I když byly vytvořeny učební osnovy a plány pro brannou výchovu na národních školách, kvůli reorganizaci školského systému a péče došlo k jejímu celkovému upozadění. Od roku 1948 byla příprava obyvatel k obraně státu a ochraně před následky mimořádných událostí plně v kompetenci KSČ. Ve výrobě a vývoji zbraní hromadného ničení docházelo k pokroku, což vedlo k rozvoji ochranných opatření před jejich účinkem (Chlíbková, Mazal, 2008).

K zásadním změnám ve výuce branné výchovy na školách došlo v roce 1951, vydáním nového zákona o branné výchově. Dotace hodinové výuky tělesné výchovy se zvýšila o jednu hodinu týdně, ta byla využita pro přípravu bojovou, střeleckou i zdravotnickou službu. Fyzická zdatnost se zvyšovala zásadně v terénu. Zaměření výchovy se odklonilo od demokratického pojetí k předvojenské přípravě (Pechánek, 1982).

Nový výnos o branné výchově na školách, který vyšel ve školním roce 1952/1953 říká, že branná výchova je úkolem nejen tělesné výchovy, ale všech vyučovaných předmětů a má být také navíc plněna v mimoškolní výchově a při branných cvičeních. K rozsáhlejšímu praktickému procvičování látky docházelo dvakrát ročně, brannými cvičeními. V roce 1953 přestala být branná výchova na nějakou dobu povinná a stala se pouze zájmovou činností, kde měla polovojenskou povahu značně výukového charakteru. Docházelo tedy často k tomu, že děti jednoduše přestala bavit. Kromě stále pravidelných branných cvičení zmizela ze škol (Chlíbková, Mazal, 2008).

Vývoj branné výchovy působí poněkud nekoordinovaně, v roce 1957 vrací ministerstvo školství brannou výchovu opět do osnov základních škol, tentokrát však s důrazem na pobyt

v přírodě a poskytnutí pomoci sobě samému i ostatním (Štěříková, 2016). V roce 1959 se v 8. a 9. třídách základních škol zavedl povinný kurz, který probíhal formou přednášek o celkové délce 18 hodin a byl zaměřen na přípravu k civilní obraně. Se školním rokem 1971/72 se začala branná výchova vyučovat jako samostatný předmět, a to od 6. do 9. ročníku, vždy pouze v jednom pololetí v rozsahu jedné vyučovací hodiny týdně. Zákon č. 73/1973 Sb. o branné výchově stanovil vše potřebné – cíle, rozsah, obsah, způsoby řízení, práva a povinnosti orgánů, organizaci účastníků branné výchovy. Tímto zákonem se branná výchova stala součástí výchovy a vzdělávání žáků, uskutečňovala se jak v povinném branném vyučování, tak i v ostatních předmětech, kurzech, branných cvičeních i v zájmových činnostech. Jelikož přerušovaná výuka (výuka pouze v jednu ze dvou pololetí) nebyla efektivní, od školního roku 1976/1977 se vyučovala jen v 7. a 8. ročníku taktéž jednu vyučovací hodinu týdně, ale tentokrát už v prvním i druhém pololetí (Chlíbková, Mazal, 2008).

V osmdesátých letech se branná výchova vyučovala izolovaně, v rámci jednotlivých předmětů, k integraci znalostí a dovedností docházelo v branných kurzech a během branného cvičení, to se konalo, jak už je uvedeno výše, celkem dvakrát ročně – v zimě a v létě. Branná výchova byla v jednotlivých předmětech stále zaměřena na zvyšování fyzické a psychické zdatnosti, zdravotnický výcvik, základy topografie a branně politická témata. Branné prvky v sobě nesl také lyžařský a plavecký výcvik i třídnické hodiny (Štěříková, 2016).

2.2 Výuka ochrany člověka za mimořádných situací a běžných rizik po roce 1989

Po sametové revoluci měla společnost odpor k většině věcí, které si socialismus doposud vynucoval. Jelikož povinná branná výchova byla za ta léta značně spojena s komunistickou ideologií, nebyla chuť pro ni v osnovách školství nově vznikajícího demokratického státu držet i nadále prostor. Po pádu železné opony se navíc změnil pohled na bezpečnostní světovou situaci, zmizela hrozba světové války a společnost zcela bagatelizovala militarismus.

V roce 1991 byla branná výchova zrušena (byl přijat zákon č. 217/1991 Sb., o zrušení zákona o branné výchově). Ve školním roce 1991/92 byla tedy výuka branné výchovy na všech školách ukončena. Dále došlo ke zrušení oboru branné výchovy na pedagogických fakultách,

zanikly zde i katedry branné výchovy. Obory nebyli nahrazeny novými, a to až do roku 1999. Tuto skutečnost pocítujeme dodnes, jelikož se české školství ještě stále potýká s nedostatkem pedagogů, kteří by byli kvalifikováni pro výuku témat z oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí (Štěříková, 2016).

Po zrušení branné výchovy na školách se problematice OČMU, ani první pomoci výuka moc nevěnovala. Tato skutečnost byla následně znatelná při nutnosti poskytnutí první pomoci, například při dopravních nehodách nebo při povodních v roce 2002. Do roku 1989 byla starost o ochranu obyvatelstva převážně na straně státu. Vzhledem k nadcházejícím změnám došlo k přesunutí odpovědnosti přímo na každého občana. Občané mají sice právo na pomoc státu, spolu s ním mají ale i spoluodpovědnost za svoji ochranu. Značně tak stoupá potřeba přípravy občanů ke zvládání mimořádných událostí, k tomu se právě ideálně nabízí výuka na školách (HZS ČR, 2013). Ke kvalitní výuce dané problematiky školy však potřebují pedagogy, kteří si důležitost těchto témat uvědomují a sami mají potřebné znalosti.

V letech 1996–1997 prováděl Výzkumný ústav pedagogický společně s Hlavním úřadem civilní ochrany ČR experiment, který měl na vybraných ZŠ a SŠ ověřit, zdali se mohou vybraná témata týkající se ochrany člověka za mimořádných událostí vyučovat ve vybraných předmětech tak, aby se požadované cíle naplnili, ale zároveň by se nemusel pro danou problematiku vytvářet samostatný předmět. Experiment se podařil, a tak v roce 1999 vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) pokyn² k začlenění problematiky do vzdělávacích programů. Ministerstvo vnitra (konkrétně generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR) vydalo metodickou příručku pro učitele, kteří tak získali ucelenou oporu pro výuku. Ředitelé škol následně rozhodovali o výběru předmětů, ve kterých bude výuka problematiky probíhat, o rozvržení do jednotlivých ročníků, vzdělávacím obsahu i organizaci a formě praktického cvičení (HZS ČR, 2013).

Události, které se staly 11. září 2001 v USA, ale i ničivé povodně v roce 2002 u nás, vedly k uvědomění si potřeby zvýšení a zefektivnění přípravy obyvatelstva ke zvládání běžných

² Pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných situací do vzdělávacích programů (č.j. 34776/98-22 ze dne 4. května 1999)

rizik i mimořádných událostí. Na základě usnesení vlády³ byl stávající pokyn⁴ MŠMT aktualizován a platné učební dokumenty ochrany člověka za mimořádných událostí byly doplněny dodatkem⁵ (HZS ČR, 2013).

Aktualizovaný pokyn do učebních dokumentů pro ZŠ, SŠ, VOŠ i speciální školy nově zařazuje problematiku OČMU v rozsahu šesti vyučovacích hodin v každém ročníku. V kompetenci ředitele je rozhodnout, zda výuka tematiky bude probíhat samostatně či v rámci vybraných předmětů. Cílem dodatku je osvojení tematiky v přiměřeném rozsahu věku žáků. Tematika je zaměřena na rozpoznání varovného signálu a následné činnosti po jeho vyhlášení, přípravě evakuačního zavazadla, používání linek tísňového volání, činnost záchranného systému a poskytnutí první pomoci. Obsah dodatku je zaměřen na živelné pohromy včetně znalosti zásad chování během nich (povodně, požáry, zemětřesení, velké sesuvy půdy, lavinové nebezpečí), únik nebezpečných látek (ochrana osob při úniku chemických či radioaktivních látek), použití nebo anonymní hrozby použití výbušniny či nebezpečných látek (postup při zjištění či obdržení podezřelého předmětu). Metodickou příručku pro učitele a výukové materiály pro žáky vydalo a distribuci do všech škol zajistilo ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky (pokyn MŠMT č. j. 12 050/03-22; dodatek č. j. 13 586/03-22).

V roce 2004 provedlo MŠMT přijetím nového školského zákona⁶ změnu v systému vzdělávání žáků na školách. Tento zákon postupně nahrazoval učební osnovy rámcovými vzdělávacími programy (RVP)⁷. Oblast ochrany člověka za mimořádných událostí se stala jejich součástí. Konkrétně všech RVP, a tak je daná tematika zahrnuta v celém vzdělávacím procesu – všech žáků od 3 do 19 let. Na základě RVP začaly od 1. září 2007 vyučovat

³ Usnesení vlády ČR č. 11, ze dne 8. 1. 2003, k přehledu vybraných problémů k prioritnímu řešení, které byly identifikovány v průběhu řešení krizové situace vzniklé v důsledku povodní v srpnu 2002

⁴ č. j. 12 050/03-22 ze dne 4. března 2003

⁵ č. j. 13 586/03-22, ze dne 4. března 2003

⁶ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů

⁷ RVP stanovují obecné cíle vzdělávání, specifikují klíčové kompetence důležité pro rozvoj osobnosti žáků, vymezují věcné oblasti vzdělávání a jejich obsahy, charakterizují očekávané výsledky vzdělávání a stanovují rámce a pravidla pro tvorbu školních vzdělávacích programů, včetně učebních plánů.

všechny základní školy v republice, konkrétně v 1. až 6. ročnících. Ve všech ročnících ZŠ se tedy vzdělává dle RVP od 1. září 2011 (HZS ČR, 2013).

V roce 2013, konkrétně 29. ledna, vydalo MŠMT Opatření ministra školství, mládeže a tělovýchovy, kterým se změnil Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV). Změny jsou platné od školního roku 2013/2014. Do nově platných RVP ZV⁸ byla zapracována nejen výuka dalšího cizího jazyka, finanční gramotnosti, ale také došlo k širší specifikaci a rozpracování témat dopravní výchovy také ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí. Na rozšíření tematiky poukazuje také skutečnost, že z celkově devíti vzdělávacích oblastí se problematika OČMU dotýká sedmi z nich (HZS ČR, 2013; Štěříková 2016).

⁸ č. j. MŠMT-2647/2013-210

3 Vymezení problematiky ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání

Kapitola nejprve představí RVP ZV jako takový – oč jde, kdy a proč vznikl a zařadí ho do systému kurikulárních dokumentů. Dále představí klíčové kompetence a nastíní, jak může docházet k jejich naplňování při výuce bezpečnostních témat. Kapitola přináší i ucelený výňatek z obsahu jednotlivých vzdělávacích oblastí, které se dotýkají tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí a běžných rizik.

3.1 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání v systému kurikulárních dokumentů

Celá tato podkapitola vychází z analýzy Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, pokud není zmíněno jinak. Za jednotlivými odstavci, ani u schémat jsem si dovolila neuvádět zdroje, jelikož je v celé kapitole jednoznačný a jediný zdroj. K analýze jsem použila verzi RVP ZV vydanou v Praze, v březnu 2017–v době tvoření této práce aktuálně platnou.

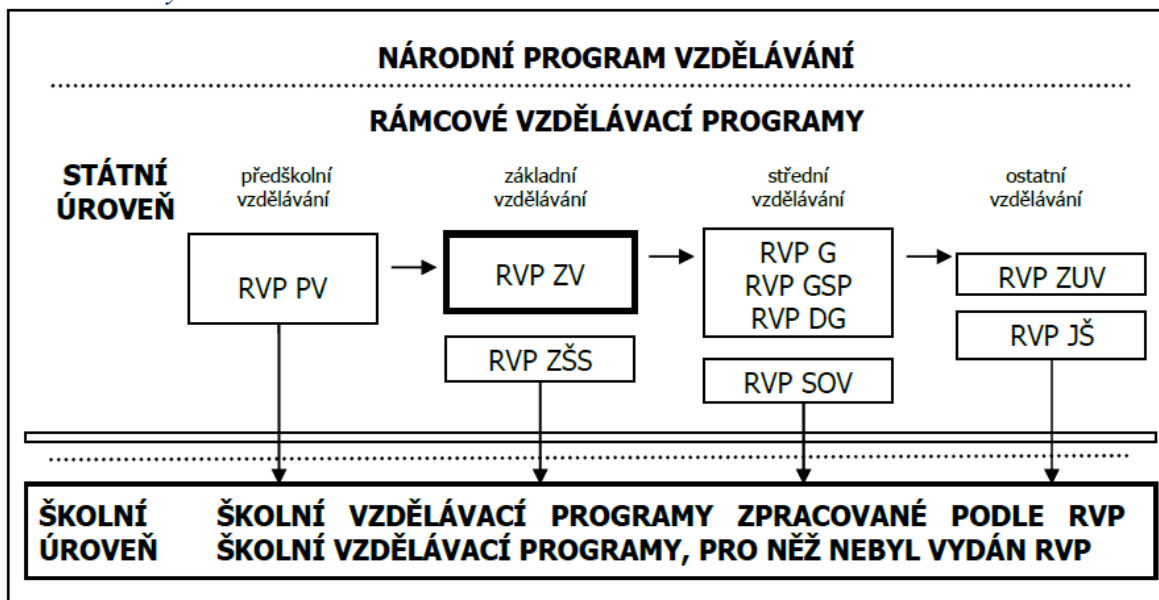
Jak již bylo zmíněno výše, dle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV) se začali žáci 1-6. ročníků vzdělávat od 1. 9. 2007, kompletně ve všech ročnících ZŠ tomu tak bylo od 1. 9. 2013. Rámcové vzdělávací programy tak postupně plně nahradily dříve platné učební osnovy. RVP na rozdíl od učebních osnov kladou důraz na klíčové kompetence důležité pro rozvoj žáků. Provázanost klíčových kompetencí se vzdělávacím obsahem, uplatnění osvojených dovedností a vědomostí v běžném životě. Dále RVP přesně formulují úroveň vzdělání, ke které by žáci měli směřovat, a to zvláště pro každou etapu vzdělávání.

Systém kurikulárních dokumentů

Kurikulární dokumenty jsou dokumenty pedagogické, které vymezují především koncepci, cíle a vzdělávací obsah dané etapy vzdělávání. Zabývají se vzděláváním žáků od 3 do 19 let a jsou vytvářeny na dvou úrovních – státní a školní. Státní úroveň představuje Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy (RVP). Na školní úrovni jsou školní vzdělávací programy (ŠVP), podle kterých se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých

školách. ŠVP si každá škola sestavuje sama. Myšlenkou bylo podpořit pedagogickou autonomii škol a profesní odpovědnost učitelů za výsledky vzdělávání. Pro snadnější přehled přikládám schéma se systémem kurikulárních dokumentů.

Tabulka 1: Systém kurikulárních dokumentů

Legenda tabulky: RVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání; RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání; RVP ZŠS – Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání základní škola speciální; RVP G – Rámcový vzdělávací program pro gymnázia; RVP GSP – Rámcový vzdělávací program pro gymnázia se sportovní přípravou; RVP DG – Rámcový vzdělávací program pro dvojjazyčná gymnázia; RVP SOV – Rámcové vzdělávací programy pro střední odborné vzdělávání; RVP ZUV – Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání; RVP JŠ – Rámcový vzdělávací program pro jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky

Principy RVP ZV

Pro rámcové vzdělávací programy je typická jejich návaznost. To znamená, že RVP ZV navazuje svým obsahem na Rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání (RVP PV) a je zároveň východiskem pro koncepci rámcových vzdělávacích programů pro střední vzdělávání. Středním školám slouží i ke stanovení požadavků přijímacího řízení. RVP ZV stanovuje vzdělávací obsah, a to očekávané výstupy a učivo. Dále pak zařazuje do vzdělávání průřezová témata⁹, specifikuje klíčové kompetence včetně jejich úrovně, které

⁹ témata, která reprezentují v RVP aktuální okruhy problémů současného i budoucího světa a stávají se povinnou součástí základního vzdělávání; jsou důležitým formativním prvkem základního vzdělávání a pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot; stávají se příležitostí pro individuální uplatnění žáků i pro jejich vzájemnou spolupráci

žáci mají dosáhnou ke konci základního vzdělávání, vymezuje vše, co je nezbytné v povinném základním vzdělávání žáků. RVP ZV předpokládá volbu různých forem výuky, vzdělávacích postupů i metod a využití všech podpůrných opatření v souladu s individuálními potřebami žáků. Jedná se o otevřený dokument, u kterého se předpokládá inovace dle měnících se potřeb a zájmů žáků, zkušeností učitelů i potřeb společnosti.

3.1.1 Klíčové kompetence a jejich naplňování ve výchově ke zdraví bezpečnostní tematikou

RVP definuje klíčové kompetence následovně: *„Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Jejich výběr a pojetí vychází z hodnot obecně přijímaných ve společnosti a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence jedince přispívají k jeho vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu a k posilování funkcí občanské společnosti.*

Smyslem a cílem vzdělávání je vybavit všechny žáky souborem klíčových kompetencí na úrovni, která je pro ně dosažitelná, a připravit je tak na další vzdělávání a uplatnění ve společnosti. Osvojování klíčových kompetencí je dlouhodobý a složitý proces, který má svůj počátek v předškolním vzdělávání, pokračuje v základním a středním vzdělávání a postupně se dotváří v dalším průběhu života. Úroveň klíčových kompetencí, které žáci dosáhnou na konci základního vzdělávání, nelze ještě považovat za ukončenou, ale získané klíčové kompetence tvoří neopomenutelný základ žáka pro celoživotní učení, vstup do života a do pracovního procesu.

Klíčové kompetence nestojí vedle sebe izolovaně, různými způsoby se prolínají, jsou multifunkční, mají nadpředmětovou podobu a lze je získat vždy jen jako výsledek celkového procesu vzdělávání. Proto k jejich utváření a rozvíjení musí směřovat a přispívat veškerý vzdělávací obsah i aktivity a činnosti, které ve škole probíhají.

Ve vzdělávacím obsahu RVP ZV je učivo chápáno jako prostředek k osvojení činnostně zaměřených očekávaných výstupů, které se postupně propojují a vytvářejí předpoklady k účinnému a komplexnímu využívání získaných schopností a dovedností na úrovni klíčových kompetencí.“

RVP ZV uvádí tyto klíčové kompetence: kompetence k učení; kompetence k řešení problémů; kompetence komunikativní; kompetence sociální a personální; kompetence občanské; kompetence pracovní.

Níže jsou popsány jednotlivé klíčové kompetence (vždy vyňato z RVP ZV) a následně je popsáno jaké konkrétní metodické postupy lze zacílit na žáka během hodin výchovy ke zdraví a jak může docházet k naplnění klíčových kompetencí při výuce bezpečnostních témat.

Kompetence k učení

Na konci základního vzdělávání žák (z RVP ZV):

- *vybírá a využívá pro efektivní učení vhodné způsoby, metody a strategie, plánuje, organizuje a řídí vlastní učení, projevuje ochotu věnovat se dalšímu studiu a celoživotnímu učení;*
- *vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě;*
- *operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly, uvádí věci do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytváří komplexnější pohled na matematické, přírodní, společenské a kulturní jevy;*
- *samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti;*
- *poznává smysl a cíl učení, má pozitivní vztah k učení, posoudí vlastní pokrok a určí překážky či problémy bránící učení, naplánuje si, jakým způsobem by mohl své učení zdokonalit, kriticky zhodnotí výsledky svého učení a diskutuje o nich.*

Při výuce bezpečnostních témat mohou učitelé využít klíčové kompetence k učení k motivaci žáka tak, aby měl chuť se dále vzdělávat (i po skončení základního vzdělávání) a to nejen v bezpečnostních tématech a otázkách zdraví a bezpečí. Dále pak, aby žák uměl prakticky využívat své znalosti i zkušenosti týkající se nejen ochrany zdraví, je důležité, aby uměl přemýšlet v souvislostech. Do výuky je vhodné zařazovat aktuální informace o zdravotním stavu obyvatelstva, o aktuálních hrozbách a o nových možnostech péče o zdraví, rozvíjet kritické myšlení. Je podstatné žáka seznamovat s bezpečnostními tématy postupně, přiměřeně k jeho věku a témata opakovat a prohlubovat v nadcházejících ročnících. Dále je

potřeba žáka naučit umět rozpoznat nebezpečná místa v jeho okolí, umět popsat rizikové situace, ve kterých se může ocitnout. A v neposlední řadě, znát různé strategie ochrany zdraví, které je možné uplatnit v konkrétních krizových situacích.

Kompetence k řešení problémů

Na konci základního vzdělávání žák (z RVP ZV):

- *vnímá nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností*
- *vyhledá informace vhodné k řešení problému, nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky, využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, nenechá se odradit případným nezdarem a vytrvale hledá konečné řešení problému*
- *samostatně řeší problémy; volí vhodné způsoby řešení; užívá při řešení problémů logické, matematické a empirické postupy*
- *ověřuje prakticky správnost řešení problémů a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problémů*
- *kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů zhodnotí*

Tematika OČMU je s kompetencemi k řešení problémů velmi úzce provázána. OČMU je v několika směrech značně specifická a nabízí se i specifické metodické postupy při její výuce. Ne vždy OČMU nabízí pouze jedno správné řešení. Jestliže učitel uvede žáka do konkrétní situace, postaví ho před problém, který nejdříve musí žák identifikovat, zanalyzovat a následně řešit, dochází tak k naplňování kompetencí. K utváření kompetence k řešení problémů přispívají aktivizační metody, které je víc než vhodné ve výuce dané problematiky využívat. Navíc, jestliže dochází k simulacím různých podmínek, které mohou být někdy i blízké skutečnosti a žák se učí řešit problém přímo v nich, napomáhá to tak k lepšímu využití nabytých zkušeností a znalostí v reálném životě.

Tyto kompetence žák v běžném životě následně uplatní například při poskytování první pomoci, dopravních nehodách, mimořádných událostech, bezpečnostních rizicích, ... Ve

všech situacích musí rozpoznat, pochopit a řešit vzniklou problémovou situaci. Přemýšlet o nesrovnalostech a jejich příčinách a následně promýšlet a plánovat způsob řešení na základě vlastního úsudku a zkušenosti. Měl by i předvídat a plánovat další možný vývoj událostí, přes případný nezdar se nenechat odradit, ale pokračovat dále v hledání řešení. Je důležité uvědomění si vlastní zodpovědnosti za své činy a rozhodnutí a umět si obhájit vlastní rozhodnutí. Postupy, které se osvědčily se následně aplikují při řešení obdobné situace. Mnohdy s mnohem lepším výsledkem.

Kompetence komunikativní

Na konci základního vzdělávání žák (z RVP ZV):

- *formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu*
- *naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhazuje svůj názor a vhodně argumentuje*
- *rozumí různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů, běžně užívaných gest, zvuků a jiných informačních a komunikačních prostředků, přemýšlí o nich, reaguje na ně a tvořivě je využívá ke svému rozvoji a k aktivnímu zapojení se do společenského dění*
- *využívá informační a komunikační prostředky a technologie pro kvalitní a účinnou komunikaci s okolním světem*
- *využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi*

Výukou bezpečnostních témat se samozřejmě mají naplňovat i komunikativní kompetence. Je důležité zapojovat do výuky různé diskuze a naučit tak žáky diskutovat, umět zformulovat a vyslovit své myšlenky, obhájit si své názory, umět argumentovat i naslouchat. Učitelé mohou například v rámci různých projektů dát žákům příležitost, aby se společně aktivně zapojili do příprav a realizace, kde je právě vzájemná komunikace více než nutná. Při besedách na různá aktuální témata je dobré, aby se žáci nestyděli zapojovat do diskuzí s pozvanými hosty a aby uměli zformulovat své myšlenky. Žáci by měli být schopni komunikovat a spolupracovat s různými organizacemi, složkami záchranného systému a dalšími subjekty. Žákům by neměl dělat problém navazovat kontakt se svými vrstevníky, ale

například i s jinými věkovými skupinami a umět spolupracovat nejen při různých projektových dnech. Při komunikaci se záchranou službou je potřeba, aby člověk věcně a rychle popsal podstatu zranění a okolnosti. To vše se dá trénovat již během výuky bezpečnostních témat a zároveň tak rozvíjet i komunikativní kompetence.

Kompetence sociální a personální

Na konci základního vzdělávání žák (z RVP ZV):

- *účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce*
- *podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevňování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá*
- *přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají*
- *vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj; ovládá a řídí svoje jednání a chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty*

Během výuky bezpečnostních témat ve výchově ke zdraví se třída jakožto skupina může častěji dostávat do úplně jiných situací, než tomu bývá v jiných předmětech. Žáci mají tak možnost poznat se navzájem i z jiné stránky. Při řadě metod výuky bezpečnostních témat se žáci dostávají do interakcí, ve kterých se mohou od sebe navzájem učit i sociálním dovednostem. Jestliže je výuka navíc zaměřena i na spolupráci, vztahy mezi žáky se prohlubují. Navíc jestliže dojde u žáka k naplnění kompetence v podobě opravdové ochotě poskytnutí první pomoci kdykoliv si to situace vyžádají, může být učitel se svým působením na žáka velmi spokojen. K tomuto rozvoji může učitel přispět během výuky například tak, že žákovi umožní prožít (během simulace) stav člověka v tísní, díky pochopení, jak je pomoc druhým důležitá dochází k naplňování afektivních cílů. K rozvíjení sociálních a personálních kompetencí dochází také při častých diskuzích, které výuku bezpečnostních témat velmi dobře doplňují. Během reflexí může

učitel poskytovat žákům pozitivní zpětnou vazbu, žáci se učí dávat zpětné vazby i navzájem mezi sebou, uvědomují si své pokroky a posilují tak svou představu o sobě samém.

Kompetence občanské

Na konci základního vzdělávání žák (z RVP ZV):

- *respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot, je schopen vcítit se do situací ostatních lidí, odmítá útlak a hrubé zacházení, uvědomuje si povinnost postavit se proti fyzickému i psychickému násilí*
- *chápe základní principy, na nichž spočívají zákony a společenské normy, je si vědom svých práv a povinností ve škole i mimo školu*
- *rozhoduje se zodpovědně podle dané situace, poskytne dle svých možností účinnou pomoc a chová se zodpovědně v krizových situacích i v situacích ohrožujících život a zdraví člověka*
- *respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost, aktivně se zapojuje do kulturního dění a sportovních aktivit*
- *chápe základní ekologické souvislosti a environmentální problémy, respektuje požadavky na kvalitní životní prostředí, rozhoduje se v zájmu podpory a ochrany zdraví a trvale udržitelného rozvoje společnosti*

Kompetence občanské jsou dalšími kompetencemi, které výuka OČMU rozvíjí o něco více než kompetence jiné. Je velmi důležité, aby byly rozvíjeny v činnostech stejně jako tak podpora a rozvoj zodpovědného chování, solidarity, empatie a vnímavosti k okolnímu světu v samotných žácích. K naplňování kompetencí výukou dané problematiky dochází také během diskuzí, kdy se žáci učí respektovat názory ostatních.

Dle Marádové (2014) by měl učitel zdůrazňovat rovnost lidí, potřebu jejich spolupráce a důležitost vzájemné lidské pomoci při mimořádných událostech. Dále pak ve výuce vytvářet prostor pro získání schopnosti vcítit se do situace druhých lidí, kteří potřebují pomoc a vést žáky k zodpovědnému, aktivnímu a pohotovému přístupu při poskytování první pomoci, nejprve právě jejím nácvikem a následně trénovat konání v různých krizových situacích a vysvětlovat příčiny a následky ohrožení zdraví.

Kompetence pracovní

Na konci základního vzdělávání žák (z RVP ZV):

- *používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky*
- *přistupuje k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot*
- *využívá znalosti a zkušenosti získané v jednotlivých vzdělávacích oblastech v zájmu vlastního rozvoje i své přípravy na budoucnost, činí podložená rozhodnutí o dalším vzdělávání a profesním zaměření*
- *orientuje se v základních aktivitách potřebných k uskutečnění podnikatelského záměru a k jeho realizaci, chápe podstatu, cíl a riziko podnikání, rozvíjí své podnikatelské myšlení*

Žáci si při různých aktivitách ať už ve škole nebo mimo ni vytvářejí pracovní návyky. Při výuce bezpečnostních témat jsou pracovní kompetence nejčastěji rozvíjeny při praktickém nácviku první pomoci. Při práci se zdravotnickými pomůckami, ošetřování či manipulaci se zraněným je pro žáky důležitá zpětná vazba, aby si osvojili správné postupy.

Vzdělávací oblasti a vzdělávací obory

RVP ZV představuje celkem devět vzdělávacích oblastí. Vzdělávací oblasti jsou tvořeny vzdělávacími obory následovně:

Tabulka 2: Přehled vzdělávacích oblastí a jejich vzdělávacích oborů

Vzdělávací oblast	Vzdělávací obory
Jazyk a jazyková komunikace	Český jazyk a literatura, Cizí jazyk, Další cizí jazyk
Matematika a její aplikace	Matematika a její aplikace
Informační a komunikační technologie	Informační a komunikační technologie

Člověk a jeho svět	Člověk a jeho svět
Člověk a společnost	Dějepis, Výchova k občanství
Člověk a příroda	Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis
Umění a kultura	Hudební výchova, Výtvarná výchova
Člověk a zdraví	Výchova ke zdraví, Tělesná výchova
Člověk a svět práce	Člověk a svět práce

Problematika ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí je zahrnuta celkem v sedmi (z devíti) vzdělávacích oblastech. Konkrétně se jedná o Cizí jazyk (oblast Jazyk a jazyková komunikace), Informační a komunikační technologie, Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Člověk a příroda, Člověk a zdraví a Člověk a svět práce. Dotýká se tedy těchto vzdělávacích oborů: Cizí jazyk, Informační a komunikační technologie, Člověk a jeho svět, Výchova k občanství, Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis, Člověk a svět práce, Výchova ke zdraví, Tělesná výchova.

3.2 Ochrana člověka za mimořádných událostí a běžných rizik v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání

Následující kapitola pojednává o jednotlivých vzdělávacích oblastech a jejich vzdělávacích oborech, které se přímo dotýkají problematiky ochrany člověka za mimořádných událostí a běžných rizik. Tato podkapitola vznikla analýzou RVP ZV z pohledu výběru témat OČMU v něm obsažených:

„Cizí jazyk“ (2. stupeň): Cílové zaměření: žák se umí zeptat na základní informace a adekvátně reagovat v běžných formálních i neformálních situacích. Jednoduchým způsobem se domluví v různých situacích, včetně těch mimořádných.

Informační a komunikační technologie (1. stupeň): Cílové zaměření: žák

- zná zásady bezpečnosti práce a prevence zdravotních rizik spojených s dlouhodobým využíváním výpočetní techniky
- respektuje pravidla bezpečné práce s hardware a software a postupuje poučeně v případě jejich závady

Člověk a jeho svět (1. stupeň) - velmi rozsáhlé téma

Témata:

- zdraví, bezpečí
- bezpečné chování, vzájemná pomoc
- ohrožení, příčiny ohrožení

Cílové zaměření: žák se umí účelně rozhodovat a jednat v situacích ohrožení vlastního zdraví a bezpečnosti i zdraví a bezpečnosti druhých, včetně chování při mimořádných událostech

Konkrétní témata:

Domov – prostředí domova, orientace v místě bydliště (i přírodě), orientační body; možná nebezpečí v nejbližším okolí; vztahy v rodině; sexuální a jiné zneužívání

Škola – prostředí školy, bezpečná cesta do školy, riziková místa a situace; vztahy ve škole; mezilidské vztahy, předcházení konfliktům; způsoby odmítání návykových látek, šikana

Volný čas – vhodná a nevhodná místa pro hru, nebezpečné látky a jejich označování

Příroda – ochrana přírody, tvorba životního prostředí; mimořádné události způsobené přírodními vlivy – ochrana před nimi

Evropa a svět, bezpečné cestování

Mimořádné události – postup v případě ohrožení (varovný signál, evakuace; zkouška sirén); požár (prevence, ochrana a evakuace při požáru); integrovaný záchranný systém, přivolání pomoci, čísla tísňového volání; poskytnutí první pomoci; lidské tělo, ochrana zdraví

Člověk a společnost (2. stupeň) Cílové zaměření: žák

- má osvojená pravidla chování při běžných rizikových situacích i při mimořádných událostech
- uplatňuje aktivní přístup k ochraně zdraví, života a majetku při běžných a rizikových situacích i mimořádných událostech

Člověk a společnost (2. stupeň.) Konkrétní témata:

Člověk ve společnosti – mezilidské vztahy, nekonfliktní jednání, solidarita, pomoc v situacích ohrožení

Člověk, stát a právo – právní úpravy důležitých vztahů, lidská práva, protiprávní jednání, přestupek, trestný čin – postihy

Mezinárodní vztahy, globální svět – řešení globálních problémů, včetně válek a terorismu; řešení krizí vojenského a nevojenského charakteru

Člověk a příroda (2. st. – FY, CHE, PŘ, ZE) Cílové zaměření: žák

- chápe důležitost udržování přírodní rovnováhy pro existenci živých soustav i člověka, včetně možných ohrožení plynoucích z přírodních procesů, z lidské činnosti a zásahu člověka do přírody
- má potřebu přemýšlet o příčinách a průběhu různých přírodních procesů, které mají vliv i na ochranu zdraví, životů, životního prostředí a majetku a hledat adekvátní odpovědi

Fyzika

- využívání energetických zdrojů z hlediska vlivu na životní prostředí
- formy energie – ... elektrická, jaderná; ochrana lidí před radioaktivním zářením

Chemie

- zásady bezpečné práce ve školní pracovně i v běžném životě; nebezpečné látky, chemické reakce, význam varovných značek; havárie s únikem nebezpečných látek – jednání v takové situaci; hořlaviny, třídy nebezpečnosti, požár – hašení
- chemický průmysl v ČR, rizika v souvislosti s životním prostředím

Přírodopis

- biologie člověka – zdraví, zdravý životní styl; nemoci, epidemie, úrazy – první pomoc
- podnebí a počasí – mimořádné události způsobené výkyvy počasí a dal. přírodními jevy, možné dopady a ochrana před nimi;
- bezpečné chování při poznávání živé a neživé přírody

Zeměpis

- příroda a společnost – trvale udržitelný život a rozvoj, ochrana přírody a životního prostředí
- bezpečné chování v krajině a bezpečné chování a jednání při mimořádných událostech (živelní pohromy)

Člověk a zdraví (2. stupeň – VkZ, 1. a 2. st. – TV) Cílové zaměření: žák

- chápe hodnotu zdraví a způsob jeho ochrany, problémy spojené s nemocemi a poškozením zdraví
- je seznámen s riziky, která ohrožují zdraví v běžných i mimořádných situacích
- je schopen využít osvojené postupy spojené s řešením jednotlivých mimořádných událostí

Výchova ke zdraví

- bezpečné chování a komunikace (s vrstevníky, neznámými lidmi, prostřednictvím elektronických médií),
- pravidla bezpečnosti a ochrany zdraví ve škole i mimo ni, bezpečnost v dopravě, postup při dopravní nehodě
- ochrana člověka za mimořádných událostí – varovný signál a jiné způsoby varování, evakuace, základní úkoly ochrany obyvatelstva, klasifikace mimořádných událostí, činnost po mimořádné události, prevence vzniku mimořádných událostí

Jedná se o stěžejní téma bezpečnostní tematiky.

Tělesná výchova

- pravidla hygieny a bezpečnostního chování v běžném i nestandardním sportovním prostředí, úraz a poskytnutí první pomoci
- turistika a pobyt v přírodě – orientace; přežití, ukrytí, zajištění vody, potravy, tepla ...

Člověk a svět práce (1. a 2. st.) Cílové zaměření: žák

- dodržuje pravidla bezpečné práce a ochrany životního prostředí
- udržuje pořádek na pracovním místě
- v případě úrazu poskytne první pomoc“

Problematika ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí je tedy zahrnuta celkem v sedmi z devíti vzdělávacích oblastí (Cizí jazyk (oblast Jazyk a jazyková komunikace), Informační a komunikační technologie, Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Člověk a příroda, Člověk a zdraví a Člověk a svět práce). Prolíná se mnoha vzdělávacími obory (Cizí jazyk, Informační a komunikační technologie, Člověk a jeho svět, Výchova k občanství, Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis, Člověk a svět práce, Výchova ke zdraví, Tělesná výchova). Problematika OČMU je obsažena i v klíčových kompetencích, největší prostor má v kompetencích občanských. Ty říkají, že se žák na konci základního vzdělávání rozhoduje zodpovědně podle dané situace, poskytne dle svých možností účinnou pomoc a chová se zodpovědně v krizových situacích i v situacích ohrožujících život a zdraví člověka.

Je vidět, že problematika OČMU je velmi rozsáhlá, a nejen k jejímu značnému začlenění do jednotlivých vzdělávacích oblastí v RVP ZV, i velmi důležitá. Implementace do jednotlivých vyučovaných předmětů na školách je však značně nepřehledná, mnohdy nejasná. Časové vymezení jednotlivých podtémat OČMU není ve vzdělávacích oborech také nikterak stanoveno, což může vést k mnoha úskalím (Tilcerová, 2010).

4 Metodická podpora pro výuku bezpečnostních témat ve výchově ke zdraví – přehled dostupných materiálů

Při sestavování projektových dnů či vyučovacích hodin výchovy ke zdraví s bezpečnostní tematikou, mohou učitelé čerpat hned z několika metodických podpor na vícero místech. Zde je přehled ověřených zdrojů a jejich materiálů:

Ministerstvo vnitra – Základy ochrany měkkých cílů – metodika

Pod vedením Ing. Zdeňka Kalvacha vznikla metodika ochrany měkkých cílů (což jsou místa s vysokou koncentrací osob a nízkou úrovní zabezpečení proti násilným útokům), která se primárně zaměřuje na prevenci útoků na tyto cíle a zmírňování jejich následků. Mezi měkké cíle tak řadíme např. školská zařízení, obchodní centra, dopravní prostředky, náboženské objekty, které mohou být cílem teroristického útoku. Metodika představuje principy zabezpečení měkkých cílů, bezpečnostní prvky a jejich využití i metody detekce podezřelého chování. Tato metodika je volně ke stažení¹⁰ na stránkách MV.

Ministerstvo vnitra – Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR (dále jen MV – GR HZS ČR) vydalo v roce 2003 na základě Pokynu¹¹ Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů příručku pro učitele základních a středních škol. Tato příručka nese název „Ochrana člověka za mimořádných událostí“. Příručka byla po jednom výtisku, společně s doplňující videokazetou, distribuována na každou školu v republice. Jde o neprodejnou publikaci a nelze ji doobjednat. Na stránkách Ministerstva vnitra (mvcr.cz) je však příručka stále volně ke stažení.¹² Příručka se zabývá čtyřmi samostatnými tématy. Témata jsou následující: Ochrana obyvatelstva, Živelní pohromy, Havárie s únikem nebezpečných látek a Radiační havárie jaderných energetických zařízení. Příručka je přehledně strukturována, obsahuje za jednotlivými kapitolami důležitá shrnutí, doplňující informace, přílohy i testy k ověření znalostí. Příručka obsahuje mimo jiné i doporučení, jak

¹⁰ Příručka je dostupná zde: <https://www.mvcr.cz/soubor/metodika-zaklady-ochrany-mekkych-cilu-pdf.aspx>

¹¹ čj. 12050/03-22 ze dne 4. března 2003

¹² Příručka je dostupná zde: <https://www.mvcr.cz/clanek/ochrana-cloveka-za-mimoradnych-udalosti.aspx>

vést výuku, jak koncipovat jednotlivé vyučovací hodiny i jak uspořádat tematické bloky. Učitelé tak mají k dispozici ucelenou metodickou podporu pro výuku bezpečnostních témat na celkem 119 stranách.

V témže roce vydalo MV – GR HZS ČR ještě jednu příručku pro učitele, tentokrát s názvem „Výchova dětí v oblasti požární ochrany“. Příručka obsahuje jak teorii, tak i metodiku. Teorie se kromě různých témat požární ochrany (právní předpisy, principy hoření, nebezpečné zplodiny vznikající při hoření, vznik a průběh požáru, způsoby hašení, druhy hasících přístrojů a jejich používání, činnosti při mimořádné události, první pomoc) zabývá i způsoby, jak upoutat, zaměřit a udržet pozornost žáků během výuky. Metodická část je zaměřena podobně jako v příručce předcházející, i zde nalezneme kromě konkrétních příkladů výuky jednotlivých témat také opakování a další možné způsoby ověřování získaných znalostí žáků. Tato příručka má celkem 183 stran a byla po jednom výtisku bezplatně roz distribuována do všech základních škol v ČR. Příručku už nelze doobjednat, ale je dodnes zveřejněna a je k dispozici k volnému stažení na internetových stránkách Ministerstva vnitra.

Hasičský záchranný sbor na svých stránkách (www.hzscr.cz) nabízí mnoho dalších užitečných materiálů pro učitele. Na stránkách v hlavním menu je záložka “Ochrana obyvatelstva“ v ní pak “Výchova a vzdělávání obyvatelstva“ a zde je už aktualizovaná složka pro učitele. Pro podporu výuky tematiky Ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí ve všech stupních vzdělávacího systému jsou zde volně ke stažení vybrané učební pomůcky a metodické podklady. Dále jsou v této rubrice kontakty na koordinátory preventivně výchovné činnosti a přehled akreditovaných kurzů pro učitele, které jsou zahrnuty do systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) na svém metodickém portále rvp.cz zveřejnilo, v sekci články „Podklady k výuce témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v základních školách“. Tento „materiál MŠMT nabízí pedagogům soubor základních pojmů z oblasti ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí, návrh na rozložení učiva do jednotlivých ročníků základní školy včetně očekávaných výstupů, doporučené metody a formy práce, literaturu, pomůcky, užitečné odkazy, nástin začlenění problematiky v stávajícím RVP ZV, výsledky rychlých

šetření v problematice ochrany člověka za mimořádných událostí, ale také návrh testových otázek pro jednotlivé ročníky základní školy. MŠMT považuje tento materiál za podklad pro učitele s ohledem na rozšíření tématu, které je v RVP platné od školního roku 2013/14“ (rvp.cz). Na přílohy tohoto materiálu, jakožto na podklady k výuce, odkazuje i ministerstvo zdravotnictví.

Nakladatelství Fortuna vydalo k dané problematice několik učebnic. Jejich přehled je zpracován a přiložen jako příloha¹³ této práce. Každá uvedená učebnice má schvalovací doložku Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

Nakladatelství Albra vydalo metodické příručky a učebnice, které mají schvalovací doložku MŠMT. Také jejich přehled je k dispozici v příloze. Metodická příručka pro 1. stupeň obsahuje didaktické rozvržení učiva společně s rozdělením do jednotlivých hodin. Tyto písemné přípravy tak mohou posloužit učitelům v přípravách jejich vlastních hodin. Metodická příručka pro 2. stupeň ZŠ je určena především učitelům, kteří začínají danou problematiku vyučovat, jako ukázka možností vedení hodin.

Nakladatelství Nová škola

Nakladatelství Nová škola (NNS) nabízí školám svou řadu ucelené řady učebnic výchovy k občanství a moderní branné výchovy pro 6.-9. ročník. Veškeré učebnice od NNS mají schvalovací doložku MŠMT. Nakladatelství konkrétně nabízí učebnice výchovy k občanství pro 6.-9. ročník, dále pak učebnice a pracovní sešit „Jak se zachovat, když ...“, které se primárně věnují právě bezpečnostním tématům. Školy si navíc mohou objednat i multimediální interaktivní učebnice. Členění učebnic Nakladatelství Nová škola bývá navíc u žáků velmi oblíbené. V příloze¹⁴ této práce přikládám ukázku členění učebnice NNS Jak se zachovat, když...

Projekt NAPLNO

Projekt NAPLNO přináší metodickou příručku po učitelce k výuce Ochrany člověka za mimořádných událostí na druhém stupni základních škol, mohou ji však využít i učitelé škol středních. Příručku lze mít v tištěné i elektronické podobě¹⁵. Na celkem 116 stranách tak

¹³ Příloha 1

¹⁴ Příloha 2

¹⁵ Odkaz na metodickou příručku OČMU: <http://naplno.osjak.cz/metodickaprirucka>

učitelé získají velmi prakticky podanou jak teorii, tak i náměty na praktickou realizaci svých hodin. Projekt NAPLNO dále také vytvořil metodickou videonahrávku¹⁶ k výuce dané tematiky. Tuto příručku jednoznačně doporučuji.

Z proběhlé rešerše dostupných zdrojů vyplývá, že materiálů k výuce bezpečnostních témat lze dohledat mnoho a je zde zmíněno i několik velmi kvalitních ucelených metodických podpor.

Stále se však najde několik učitelů, kteří bezpečnostním tématům nevěnují dostatečný či dokonce žádný prostor. Vzhledem k faktu, že dlouhou dobu vzdělávání pedagogů v této problematice nebylo podchyceno, a někteří učitelé se s daným tématem seznámili pouze na školeních od HZS ČR či seminářích, se vláda ČR na svém zasedání dne 5. října 2011 rozhodla schválit „Začlenění tématik ochrana člověka za mimořádných událostí, péče o zdraví a dopravní výchovy do studijních programů pedagogických fakult“ (Tilcerová, 2011).

Tilcerová (2010) popsala základní kroky vedoucí ke zlepšení situace. Jednotlivé kroky popsala jako základní kameny, které musejí do sebe zapadat. Systém výuky by se měl tedy především opírat o odborně připravené učitele, učebnice a pomůcky, spolupráci se složkami IZS, legislativní základ a důslednou kontrolu.

„Problémem také zůstává odpovídající akceptace oboru Výchova ke zdraví jak na úrovni společensko-politické (promítající se například do nízké časové dotace přidělené tomuto oboru), tak i v oblasti školní praxe, kde nejsou vytvářeny odpovídající podmínky pro realizaci obsahu vzdělávání výchovy ke zdraví a bezpečí. Jedním z důvodů nízké prestiže výchovy ke zdraví a bezpečí může být obsahová šíře tohoto oboru a nekonkrétnost očekávaných výstupů vzdělávání. Ukazuje se, že doposud nebylo nalezeno optimální řešení pro výuku bezpečnostních témat v systému vzdělávání. Dosažení očekávané úspěšnosti ve sledovaných oblastech lze naplnit pouze při pravidelné, systematické výuce zaměřené na výchovu ke zdraví a bezpečí s efektivní podporou nově koncipované oborové didaktiky výchovy ke zdraví a bezpečí“ (Kovářiková, 2020).

¹⁶ Odkaz na metodickou videonahrávku: <https://www.youtube.com/watch?v=Vpm61q6TFtE>

5 Současná situace v ČR – analýza dat šetření České školní inspekce „Vzdělávání v bezpečnostních tématech“

Předchozí kapitoly diplomové práce se zaměřovaly na vymezení, přípravu a začlenění problematiky ochrany člověka za mimořádných situací a běžných rizik na školách, kdy pro zpracování literární rešerše posloužila teoretická data získaná z běžně dostupných zdrojů.

5.1 Tematická zpráva ČŠI – Vzdelávání v bezpečnostních tématech

Pro sestavení komplexního náhledu na danou problematiku je nezbytné uvést i analytická data získaná na základě šetření České školní inspekce (dále jen ČŠI) a její tematické zprávy vydané v dubnu 2016. Jedná se o relevantní informace, které jsou zpracovány od dvou dotčených skupin a jde momentálně o jedny z nejaktuálnějších dat zabývajících se současnou situací v ČR v rámci výuky bezpečnostních témat. První soubor se skládá z pracovníků ČŠI a pedagogů. Druhou skupinou, která se podílí na efektivitě výuky, a tím pádem významně ovlivňuje její účinnost a účelnost, jsou samotní žáci.

Údaje ČŠI k sestavení analýzy byla získána za pomoci monitoringu činností a pohovoru v rámci prezenční formy inspekční činnosti a dále bylo využito elektronické šetření, kdy byl využit on-line dotazník směřovaný na ředitele mateřských, základních a středních škol zapsaných do školského rejstříku. Důležité je také uvést to, že se na přípravě a realizaci této inspekční činnosti se podíleli zástupci Hasičského záchranného sboru ČR, Ministerstva vnitra ČR, Ministerstva obrany ČR, Ministerstva zdravotnictví ČR, Ministerstva dopravy ČR, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, České školní inspekce, Policejního prezidia ČR, Institutu ochrany obyvatelstva a Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity (ČŠI, 2016).

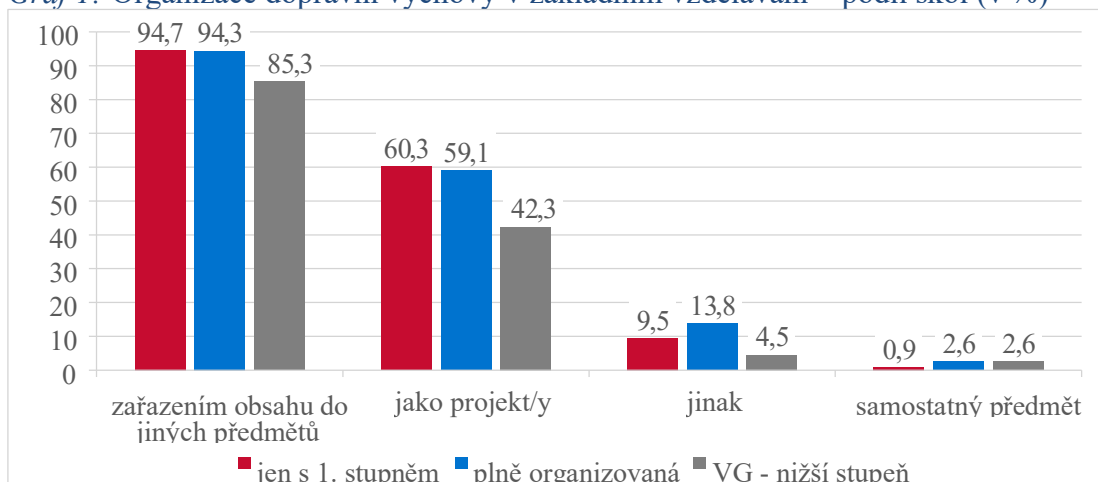
Níže jsou uvedena stěžejní zjištění inspekční činnosti v jednotlivých oblastech.

5.1.1 Dopravní výchova

Na základě šetření ČŠI bylo zjištěno, že veškeré zainteresované instituce se zabývají výukou dopravní výchovy více než okrajově. Dopravní výchova, kdy hodnocen je podíl škol v %, je v souvislosti s předškolním vzděláváním (dále MŠ) směřována do integrovaných bloků (79,5 %), zatímco organizace dopravní výchovy v rámci základních škol (dále ZŠ) a středních škol (dále SŠ) je začleněna do obsahu výuky jiných předmětů (ZŠ průměrně 91,4 % a SŠ 76,8 %).

Poměrně významná část výuky dopravní výchovy je cílena do projektů, kdy u MŠ se jedná o 29,2 %, ZŠ průměrně 53,9 % a v rámci ŠŠ je to 25,9 %. Graf č. 1 Organizace dopravní výchovy v základním vzdělávání – podíl škol (v %) představuje informace o tom, jakým způsobem je rozčleněna výuky dopravní výchovy v základním vzdělávání (ČŠI, 2016).

Graf 1: Organizace dopravní výchovy v základním vzdělávání – podíl škol (v %)

Zdroj: ČŠI, 2016

Z grafu je patrné, že u základních škol je nutné členit organizaci výuky na ZŠ jen s 1. stupněm, plně organizovanou (tzn. ZŠ s 1. a 2. stupněm) a víceletá gymnázia (dále VG). Výrazný rozdíl je patrný mezi ZŠ a VG, kdy ZŠ daleko více realizují výuku formou projektů (tzn. dopravní hřiště, besedy s odborníky, soutěže s dopravní tematikou) (ČŠI, 2016).

V souvislosti se základním vzděláváním je důležitou informací to, že ze 67,7 % probíhá výuka dopravní výchovy na 1. stupni ZŠ. Tato informace je podpořena i tím, že z 95,9 % je výuka dopravní výchovy zařazena do předmětu prvouka, který je součástí učiva nižšího stupně, stejně tak jako vlastivěda, která získala v průměru 63,6 %. Nižší stupeň víceletých gymnázií zařazuje dopravní výchovu z 85 % do občanské výchovy či společenských věd, případně pak směřuje výuku do hodin tělesné výchovy (74,4 %). Především tvrzení odpovídá i fakt, že z 90,4 % je dopravní výchova vyučována učiteli s aprobační pro 1. stupeň ZŠ a druhou největší skupinou jsou učitelé s aprobační občanská výchova/společenské vědy (35 %), přičemž 58,8 % učitelů dopravní výchovy neabsolvovalo žádný kurz či školení v posledních dvou letech. Stejně jako tomu bylo u předškolního vzdělávání, v největší míře využívají učitelé dopravní výchovy materiály získané z internetu (90,6 %), a poté pomůcky svépomocně vytvořené (62,3 %) (ČŠI, 2016).

V oblasti dopravní výchovy je nejvíce využívána spolupráce s policií (70,9 %), BESIP (59,3 %) a obecní (městskou) policií (44,6 %). Oproti předškolnímu vzdělávání se na výuce dopravní výchovy podílejí rodiče žáků jen z 25,6 %. Externí dodavatelé se u výuky na základních školách výrazně odlišují oproti výuce v mateřských školách. Využití pomůcek a materiálu externích dodavatelů k výuce dopravní výchovy představuje Tabulka č. 3.

Tabulka 3: Využití pomůcek a materiálů externích dodavatelů ke vzdělávání žáků v oblasti dopravní výchovy – podíl škol (v %)

Pomůcky a materiály	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG – nižší stupeň	celkem
semaforey	19,6	21,1	3,9	19,9
dopravní značky	84,0	75,0	11,6	75,5
dopravní koberce	41,2	39,6	0,0	38,6
přechody pro chodce	19,2	21,9	5,8	20,3
pracovní listy	91,9	91,3	27,1	89,0
multimediální programy	44,5	52,5	31,6	49,1
interaktivní programy	71,8	64,0	14,8	64,6
výuková videa	58,6	67,9	54,8	64,4
jiné	3,5	5,1	3,2	4,5
žádné	0,8	0,4	23,9	1,5

Zdroj: ČŠI, 2016

Z Tabulky č. 3 je patrné, že k výuce dopravní výchovy využívají externí dodavatelé v největší míře pracovní listy (89 %), dopravní značky (75,5 %) a oproti výuce na mateřských školách zajišťují výuku s pomocí interaktivních programů (64,6 %), výukových videí (64,4 %) a multimediálních programů (49,1 %). Zajímavým zjištěním u nižšího stupně víceletých gymnázií se z 23,9 % nepoužívají žádné materiály.

Velmi pozitivním zjištěním je, že základní školy realizují ve velké míře nácvik dopravní výchovy pomocí dopravních hřišť (79,1 % ZŠ jen s 1. stupněm, 85 % plně organizované ZŠ a 16,8 % VG – nižší stupeň). Plně organizované základní školy se navíc, oproti ZŠ jen s 1. stupněm a VG – nižším stupněm, zúčastňují dopravních soutěží mladých cyklistů, a to z 54,7 %, kdy tyto soutěže jsou organizovány Radou vlády ČR pro bezpečnost silničního

provozu a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ve spolupráci s Policejním prezidiem, Českým červeným křížem, Ústředním automotoklubem ČR a Automotoklubem ČR. Tato Dopravní soutěž mladých cyklistů je určena pro žáky starší 10 let a je zde realizován test znalostí pravidel silničního provozu, jízdy zručnosti a zásady první pomoci (ČŠI, 2016).

Na základě celkového obrazu analýzy ČŠI výuky dopravní výchovy je možné vydedukovat, že by bylo vhodné častěji začlenit kurzy či školení dopravní výchovy či výchovy bezpečnosti v dopravě pro učitele, které se na daném vzdělávání žáků podílí. Patrné jsou i rozdíly mezi jednotlivými stupni vzdělávání, co se týče využití a typu podpůrných materiálů od externích dodavatelů, a navíc je zřejmé, že důležitým nástrojem pro učitele k získání podkladů k výuce je internet a klíčovou roli ve spolupráci při vzdělávání získala Policie ČR.

5.1.2 Příprava občanů k obraně státu (POKOS)

Příprava občanů k obraně státu (POKOS) je spravována v dokumentu Koncepce přípravy občanů k obraně státu a od 1. září 2013 je i součástí RVP ZV. Vzdělávání v této oblasti je zaměřeno na zdravotní přípravu, přípravu k civilní obraně nebo na přípravu vzájemné pomoci v krizi, a to vojenského i nevojenského charakteru a je začleněno do výuky na 1. a 2. stupni ZŠ. Výuka je směřována za získání vědomostí o současném bezpečnostním prostředí, výhodách, které vyplývají z členství ČR v mezinárodních bezpečnostních a politicko-vojenských organizacích. Dále jsou občané informováni o tom, jaké jsou principy obrany státu a úlohy ozbrojených sil ČR při vytváření obrany státu a řešení krizových situací nevojenského charakteru (povodně, sněhové kalamity, zemětřesení atp.) (ČŠI, 2016).

V rámci základního vzdělávání se na POKOS zaměřuje 36,9 % škol základního stupně, přičemž největší pozornost tomuto tématu věnují plně organizované ZŠ (47,9 %). Zařazení výuka POKOS do předmětů základního vzdělávání představuje tabulka č. 4.

Tabulka 4: Zařazení tématu POKOS do předmětů – podíl škol (v %)

Předmět	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG – nižší stupeň	celkem
prvouka	70,4	43,8	—	44,9
vlastivěda	87,6	60,3	—	60,4
občanská výchova/společenské vědy	0,9	95,1	94,9	81,4

tělesná výchova	31,3	36,0	56,6	36,6
fyzika	–	12,3	8,1	10,3
chemie	–	23,4	21,2	19,9
jiný předmět	6,4	16,3	10,1	14,5

Zdroj: ČŠI, 2016

Z tabulky je patrné, že se výrazně odlišuje zařazení tématu POKOS v rámci typů jednotlivých škol. U ZŠ disponujících pouze 1. stupněm je výuka směřována zejména do předmětu prvouka (70,4 %) a dále do vlastivědy (87,6 %). Plně organizované ZŠ začleňují výuku POKOS nejvíce do občanské výchovy/společenské vědy (95,1 %), zde je shoda s VG – nižší stupeň (94,9 %), a poté do předmětu vlastivěda (60,3 %). VG-nižší stupeň dále začleňují tuto oblast do výuky tělesné výchovy (56,6 %). Problematika POKOS je z 71,3 % zařazena do 4.-5. ročníku a ze 78,3 % je směřována do 8. a/nebo 9. ročníků odpovídajícímu ročníku VG (ČŠI, 2016).

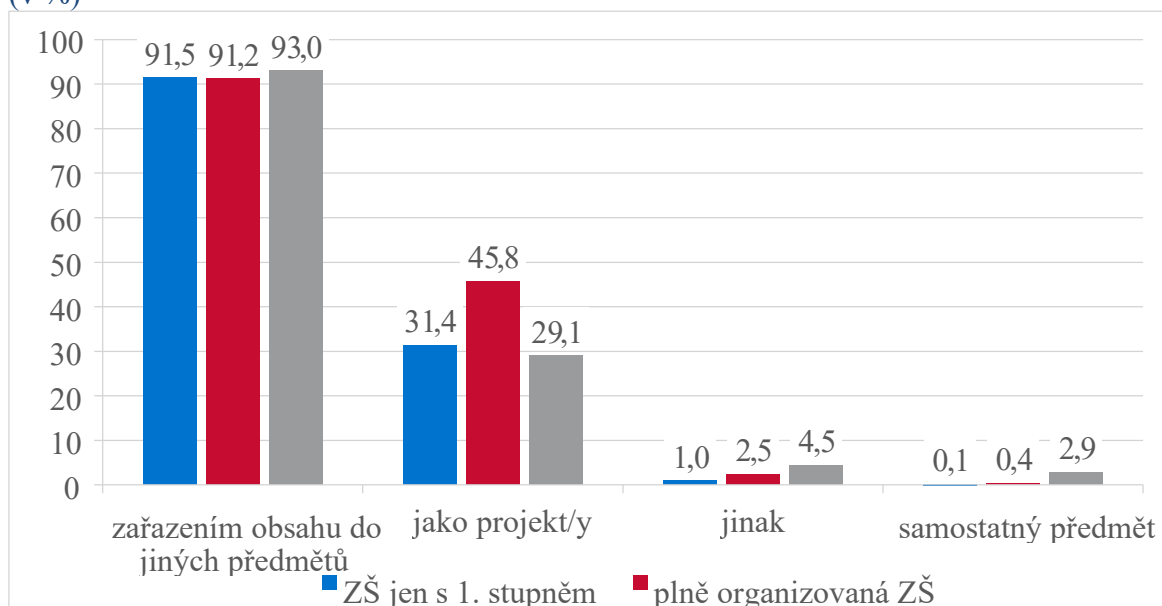
Nejčastěji POKOS vyučují učitelé s aprobací 1. stupně ZŠ (70 %), dále pak s aprobací občanská výchova/ společenské vědy, což odpovídá i tomu, do jakých předmětů je POKOS zařazen. Bohužel 73,7 % pedagogů zabývajících se touto problematikou neabsolvovala za poslední dva roky žádný kurz/školení, a pokud nějaký kurz absolvovali, tak tomu bylo v rámci DVPP či kurz realizovaný armádou ČR. Tito učitelé pro výuku POKOS nejčastěji využívají materiály od externích dodavatelů v podobě příručky pro učitele ZŠ – POKOS (45,8 %), pracovní listy (44,5 %) a výuková videa (41,3 %). Dále si nejčastěji zajišťují materiály pro výuku z internetu (91,7 %), případně si pomůcky svépomocně vyrobí (40,1 %). Zajímavé je, že 47,1 % zainteresovaných škol v rámci výuky POKOS nespolupracuje s žádnými partnery, pokud však nějaká spolupráce probíhá, pak se školy obrací na Armádu ČR (23,4 %) či samotné obce (23,1 %) (ČŠI, 2016).

Pokud budeme na problematiku POKOS nahlížet z pohledu uvedených škol, je patrné, že by opět bylo vhodné zařadit kurzy/školení pro učitele, které se POKOS zabývají. Dále by bylo účelné zajistit větší spolupráci s partnery, díky které by se nejen rozšířilo povědomí o POKOS, ale jistě by se zvýšil i zájem žáků a dalších zainteresovaných stran.

5.1.3 Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí (OČBRMU)

V kontextu se základním vzděláváním je OČBRMU spojeno se vzdělávací oblastí Člověk a jeho svět a Člověk a příroda, kdy OČBRMU bylo zařazeno do RVP ZV v roce 2013 (platnost od září 2013) z důvodu absence civilní obrany bez náhrady, což mělo za důsledek neinformovanost obyvatel v tom, jak se mají zachovat v případě mimořádných událostí, které mohou být přírodního charakteru (záplavy, rozsáhlé požáry, sesuvy půdy, vichřice atp.) či způsobeny lidskou činností (teroristický čin, zhářství atp.). Cílem výuky OČBRMU je přichystat žáky na následky, které mohou v rámci živelných pohrom či mimořádných událostí vzniknout, kdy může dojít k ovlivnění či dokonce ohrožení fyzického a duševního zdraví jedince, a dokonce se mohou vyskytnout i ztráty na majetku a životech. Celkově se na vzdělávání v oblasti OČBRMU více jak okrajově zaměřuje 89,2 % škol spadajících do základního vzdělávání. Organizaci vzdělávání v tomto tématu představuje Graf č. 2 (ČŠI, 2016).

Graf 2: Organizace vzdělávání v tématech OČBRMU v základním vzdělávání – podíl škol (v %)

Zdroj: ČŠI, 2016

Graf č. 2 zobrazuje informace o tom, jakým způsobem je vzdělávací oblast OČBRMU zařazena do výuky. Většina škol směřuje výuku do jiných předmětů a cca dvě pětiny škol realizují výuku i formou projektů. Je patrné, že v rámci organizace se jednotlivé typy škol výrazně neodlišují.

Téma OČBRMU je v základním vzdělávání začleněno nejčastěji do předmětu prvouka (80,4 %), vlastivěda (64,3 %) a občanská výchova/společenské vědy (63,5 %). Tematika je do předmětu výchovy ke zdraví zařazena celkem v 9,2 %. Vyučování je zprostředkováno z 84,1 % učiteli s aprobací 1. stupně ZŠ, z 53,8 % s aprobací občanská výchova/společenské vědy a z 38,7 % učiteli s aprobací tělesná výchova, přičemž 59,9 % pedagogů neabsolvovalo za poslední dva roky žádné kurzy či školení zaměřených na výuku OČBRMU. Zařazení výuky OČBRMU v do jednotlivých ročníků zobrazuje tabulka č. 5 (ČŠI, 2016).

Tabulka 5: Zařazení problematiky OČBRMU do ročníků – podíl škol (v %)

Ročník	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG – nižší stupeň	celkem
1. ročník ZŠ	79,8	66,6	–	66,1
2. ročník ZŠ	82,0	72,6	–	70,7
3. ročník ZŠ	91,1	81,1	–	78,7
4. ročník ZŠ	93,3	85,8	–	82,4
5. ročník ZŠ	85,9	88,2	–	81,7
6. ročník ZŠ a odp. ročník VG	–	86,9	66,3	60,0
7. ročník ZŠ a odp. ročník VG	–	87,7	69,5	60,7
8. ročník ZŠ a odp. ročník VG	–	89,8	85,2	63,1
9. ročník ZŠ a odp. ročník VG	–	90,8	84,8	63,6

Zdroj: ČŠI, 2016

Z tabulky je patrné, že nejčastěji je výuka soustředěna do 4. a 5. ročníku ZŠ. V rámci plně organizovaných ZŠ a VG – nižší stupeň je vzdělávání OČBRMU součástí 8. a 9. ročníků či odpovídajícím ročníkům VG.

Při výuce OČBRMU jsou využívány pomůcky a materiály od externích dodavatelů v podobě pracovních listů (64,2 %), výuková videa (57,1 %), pomůcky distribuované Hasičských záchranným sborem (48,4 %) a interaktivní programy (39,4 %). Samotní učitelé si z 89,5 % pořizují materiály a podklady pro výuku na internetu (rvp.cz, HZS ČR apod.) a nejčastěji spolupracují s Hasičským záchranným sborem (83,3 %) a Policií ČR (65,8 %) (ČŠI, 2016).

Souhrnně je možné, že by učitelé využili metodické materiály, které by podpořily a zefektivnily výuku OČBRMU. Účinné by také bylo zařazení kurzů zaměřených na

problematiku OČBRMU pro zainteresované učitele, tím by se docílilo celkovému zkvalitnění výuky.

5.1.4 Ochrana zdraví (OZ)

V základním vzdělávání je ochrana zdraví směřována zejména do oblasti Člověk a zdraví a na 1. stupni ZŠ člověk a jeho svět, ovšem tato tematika se objevuje v celém RVP ZP. Cílem v tomto stupni vzdělávání je dosáhnout a aplikovat znalosti o bezpečnosti a ochraně zdraví, rozvíjet tuto dovednost a chránit a být odpovědný za zdraví, a to fyzické, psychické i duševní (ČŠI, 2016).

Vzdělávání v této oblasti probíhá více jak okrajově celkem v 94,9 % základních škol. Výuka OZ je směřována zejména do obsahu jiných předmětů (92,5 % škol), přičemž se jedná o předměty prvouka (85,5 % škol), přírodověda (79,8 % škol), přírodopis/biologie (58,6 % škol) a tělesná výchova (72,8 % škol). Ve výchově ke zdraví se OZ věnují na 18,3 % škol. Rozložení výuky OZ jednotlivých škol prezentuje tabulka č. 6 (ČŠI, 2016).

Tabulka 6: Zařazení problematiky ochrany zdraví do ročníků – podíl škol (v %)

Ročník	ZŠ jen s 1. stupněm	ZŠ plně organizovaná	VG - nižší stupeň	celkem
do 1. – 3. ročníku	97,8	85,5	–	83,8
do 4. – 5. ročníku	95,5	91,2	–	86,6
do 6. a/nebo 7. ročníku a odp. ročníku VG	–	91,7	74,8	62,0
do 8. a/nebo 9. ročníku a odp. ročníku VG	–	92,3	91,9	63,5

Zdroj: ČŠI, 2016

Z tabulky č. 6 je patrné, že rozložení se liší v rámci jednotlivých typů škol, kdy u ZŠ jen s prvním stupněm je výuka směřována do všech ročníků, u plně organizovaných škol se v největší míře jedná o 4. – 9. ročníky. U víceletých gymnázií je výuka začleněna nejvíce do tercie a kvarty.

Vzdělávání v oblasti OZ zajišťují zejména učitelé s aprobační 1.stupeň ZŠ (84,9 % škol), přírodopis / biologie (51,8 % škol) a tělesná výchova (48,8 % škol), přičemž nejvíce se tito pedagogové za poslední dva roky účastnili kurzu/školení realizovaným Českým červeným křížem (32,2 % škol) a 30,7 % škol uvedlo, že za poslední dva roky jejich učitelé neabsolvovali žádný kurz zaměřený na OZ. Materiály či podklady pro výuku si z 94,2 %

zajišťují učitelé sami a spolupráce škol v této oblasti probíhá v největší míře s Českým červeným křížem (48 % škol) a zdravotním zařízením/Zdravotnickou záchrannou službou (46,5 %). Velmi pozitivním zjištěním je, že 17,4 % plně organizovaných škol realizuje kroužek zaměřený na první pomoc (ČŠI, 2016).

Je patrné, že OZ je důležitým článkem ve vzdělávání žáků, a to ve všech jejích stupních, kdy nabyté znalosti a dovednosti jsou aplikovány v průběhu celého života. Velká opora v této oblasti je spojena s Červeným křížem a určitě by bylo vhodné posílit kurzy pro učitele v této vzdělávací oblasti.

5.2 Vzdělávání v oblasti bezpečnosti – souhrnná zjištění

V souvislosti se zařazením nových bezpečnostních témat, či rozšíření některých stávajících témat v RVP ZV a také vzhledem k širší škále věku pedagogů (= různá pregraduální příprava) se připravenost jednotlivých učitelů na výuku bezpečnostních témat výrazně odlišuje. ČŠI se ve své anketě zeptala učitelů základních škol na otázku: „Jakou formou jste byl/a v rámci výuky/přípravy na VŠ seznámen s výukou problematik bezpečnosti (OČBRMU, DV, OZ, popř. POKOS)?“ Otázka na formu přípravy přinesla tři nejčastější odpovědi. Nejčastěji se jednalo o formu začlenění problematiky do jiných souvisejících témat (36,5 % škol), dále pak témata nebyla vůbec součástí přípravy na VŠ (tato odpověď přišla celkem ze 35,6 % škol) a seznámení ve formě samostatných přednášek, cvičení a seminářů (zvolilo 27,9 % škol). Většina ředitelů se navíc shoduje, že je žádoucí, aby učitelé byli na výuku DV, POKOS, OČBRMU a OZ připravováni již na fakultách (ČŠI, 2016).

Základní školy pak k výuce bezpečnostních témat v největší míře využívají praktická cvičení a nácviky, projektové dny (86 % škol), besedy (80,4 % škol), výklad učitele (78,7 % škol). Dále pak jsou realizovány exkurze a zážitkové vyučování (68,3 % škol), hry a soutěže (67,1 % škol) a diskuze (48,7 % škol). V rámci praktických cvičení nejčastěji dochází k nácviku první pomoci (78,6 % škol) a cvičné evakuace (77,6 % škol), přičemž ověřování znalostí probíhá nejčastěji formou samostatných praktických cvičení (ČŠI, 2016).

Zjištěné informace o výuce bezpečnostních témat na základních školách jsou téměř shodné i s poznatky získanými ohledně vzdělávání v OČBRMU, DV a OZ na středních školách. Zde

je ovšem nejčastější metodou pro vzdělávání žáků v daných oblastech zvolen výklad učitelem (82,8 % škol) (ČŠI, 2016).

Tematická zpráva zaměřena na problematiku vzdělávání v bezpečnostních tématech v mateřských, základních a středních školách byla zveřejněna na webových stránkách České školní inspekce v dubnu 2016 (www.csicr.cz, záložka *Dokumenty*, podzáložka *Tematické zprávy*).

5.3 Chování v rizikových situacích – výsledky testování žáků

Česká školní inspekce realizovala ve dnech 9. – 26. května 2017 testování žáků 5. – 9. ročníků ZŠ. Toto testování navazuje na Tematickou zprávu o vzdělávání v bezpečnostních tématech. Jeho součástí, kromě ověřování znalostí v rámci zvolených předmětů, bylo i zjišťování znalostí v oblastech ochrana člověka za běžných a mimořádných událostí, ochrana zdraví, příprava k obraně státu a bezpečnost v dopravě. Testování v oblasti chování v rizikových situacích se zúčastnilo 5 851 žáků 9. ročníků ze 197 škol. Test se skládal z 63 otázek rozvržených do 35 úloh a časová dotace byla 75 minut. Nejvyšší úspěšnost žáků byla v tematické části prevence kriminality (73 % žáků), dále pak v ochraně zdraví (60 % žáků), v silničním provozu (60 % žáků) a v ochraně zdraví (taktéž 60% průměrná úspěšnost). Nejhůře si žáci vedli v tematické části obrana státu (51 % žáků) a mimořádné události (53 %). Celková průměrná úspěšnost, které žáci celkově v testu dosáhli je 60 %, očekávanou a požadovanou hranicí bylo však 67 %. Očekávání nebylo tedy naplněno. ČŠI rozdělila výsledky testování na základě průměrné úspěšnosti. Toto rozdělení ukazuje průměrnou úspěšnost žáků mezi 61-80 %. Pouze každý padesátý žák vyřešil více než 80 % testových otázek správně. Navíc 40 % žáků, kteří byli otestováni dosáhli podprůměrné úspěšnosti (již zmiňovaná hranice 60 %) (ČŠI, 2017).

V rámci testování ČŠI došlo k následujícím stěžejním zjištěním:

- Velmi nízká byla úspěšnost u úloh spojených s evakuací a s povinou výbavou jízdního kola. Úspěšnost byla ovlivněna typem úloh – jednalo se o otázky s mnohačetným výběrem a pro správnost odpovědi museli žáci správně označit všechny odpovědi.

- Úspěšnost žáků v kontextu s povinnou výbavou jízdního kola konkrétně snižoval špatný výběr variant v podobě zvonku a blatníků. Testování dále ukázalo, že si pětina žáků myslí, že přilba je nařízena pouze na silnicích první třídy.
- Velmi negativně jsou vnímány i informace, kdy si žáci myslí (každý devátý žák), že při odbočování vlevo má vždy cyklista přednost před protijedoucím autem a skoro polovina žáků by neupřednostnila zleva jedoucí motorové vozidlo při výjezdu z obytné zóny (které jsou mj. běžné na sídlištích).
- Třetina žáků si myslí, že blesk do skály neuhodí, a tím pádem by se při bouřce přitiskli ke skále nebo schovali pod skalní převis.
- V případě zaznění varovného signálu (kolísavá siréna po dobu 140 s) by šestina testovaných žáků zjišťovala dění z otevřeného okna, každý šestý žák by šel zjistit situaci ven z domu, z čehož vyplývá, že až jedna třetina žáků by se vystavila např. radioaktivnímu či chemickému nebezpečí.
- Pouze 2/5 žáků by při oživování osoby vyčkalo do příjezdu záchranné služby. Osmína žáků by skončila s oživováním po 10 minutách a další jedna osmína žáků po 20 minutách. Nedostatečně jsou informováni žáci i ohledně používání defibrilátoru, kdy čtyři pětiny žáků si myslí, že jej mohou používat pouze zdravotníci, hasiči či policisté. Dle šetření by jej žáci nepoužili ani kdyby byl v jejich dosahu.

„Negativním zjištěním je především fakt, že podprůměrných výsledků dosáhli žáci v tématech, která pro ně jsou nebo mohou být reálnými životními riziky – chování při mimořádných událostech (požár, havárie, povodeň apod.), poskytnutí první pomoci (oživování, zástava krvácení), chování v silničním provozu (přednost na křižovatce, povinná výbava kola) apod.“ (ČŠI, 2017).

Shrnutí teoretické části

V teoretické části této práce byly nejprve vymezeny základní pojmy problematiky (bezpečnostní témata, běžná rizika, branná výchova, mimořádná událost, ochrana obyvatelstva, krizová situace). Na základě rešerše dostupných pramenů byl sepsán průběh výuky bezpečnostních témat od historie po současnost. Následně se práce zabývala představením Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání a implementací

bezpečnostních témat do něj. Práce přináší i přehled dostupných materiálů metodické podpory pro výuku bezpečnostních témat ve výchově ke zdraví a na závěr této části proběhl popis současné situace v ČR na základě analýzy dat šetření ČŠI a její tematické zprávy Vzdělávání v bezpečnostních tématech.

PRAKTICKÁ ČÁST

6 Hodnocení kurzu „Proškolení před pedagogickými praxemi“ jeho absolventy v akademickém roce 2019/2020

Pro praktickou část této práce byl vytvořen dotazník, který měl za cíl získat reflexi e-learningového kurzu „Proškolení před pedagogickými praxemi“. Dotazník byl rozeslán všem absolventům kurzu akademického roku 2019/2020 a zjišťoval především subjektivní vnímání důležitosti, obtížnosti a zajímavosti jednotlivých tematických modulů kurzu. Dotazníkové šetření chce také ověřit, zdali byl kurz pro respondenty přínosný do jejich vlastní praxe i jakou dobu strávili studiem textů kurzu.

6.1 E-learningový kurz z bezpečnostní problematiky „Proškolení před pedagogickými praxemi“

Vláda České republiky vydala dne 5. října 2011 Usnesení č. 734 o schválení začlenění tématik Ochrany člověka za mimořádných událostí, péče o zdraví a dopravní výchovy do studijních programů pedagogických fakult.

Na základě plnění tohoto usnesení proběhlo na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy zařazení bezpečnostní problematiky do pregraduální vysokoškolské přípravy učitelů. V zimním semestru akademického roku 2018/2019 byl na PedF UK skrze vzdělávací systém Moodle spuštěn modulový e-learningový kurz nesoucí název „Proškolení před pedagogickými praxemi“ (Kovaříková, 2019).

Kurz připravila a následnou evaluaci pilotního ověřování e-learningového kurzu z bezpečnostní problematiky za akademický rok 2018/2019 na PedF UK provedla PhDr. Miroslava Kovaříková, Ph.D. Na tuto evaluaci naváže i tato kapitola, která si klade mimo jiné za cíl stručně představit samotný kurz a evaluaci Dr. Kovaříkové, ale i zpracování analýzy sběru dat hodnocení kurzu „Proškolení před pedagogickými praxemi“ studenty, kteří kurzem prošli v akademickém roce 2019/2020 a následně pak tyto oba výstupy porovnat.

Podle Kovaříkové (2019) započala příprava e-learningového kurzu pro studenty PedF UK s bezpečnostní tematikou zaměřenou na mimořádné situace a běžná rizika ve školách

v akademickém roce 2017/2018. Kurz se skládá z jednotlivých modulů, pro které byly připraveny studijní materiály a při jeho sestavování se vycházelo z následujících doporučení (1-5):

1. Výuka bezpečnostní problematiky se musí omezit pouze na klíčové aspekty s využitím reálných případů, metod řešení problémů a aktivního učení.

K tomuto doporučení byla na základě diskuze členů mezirezortní expertní pracovní skupiny pro bezpečnostní témata s vybranými akademickými pracovníky stanovena tato témata:

- a) Běžná rizika ve škole (úrazy, první pomoc)
- b) Bezpečnost v dopravě
- c) Mimořádné situace (požární ochrana)
- d) Amok, ozbrojený útočník ve škole
- e) Vybraná školská legislativa k bezpečnosti
- f) Informační bezpečnost (Kovaříková, 2019).

2. Pro začlenění problematiky využít stávajících kurzů jako aktualizaci předmětů, zejména ve společné pedagogické přípravě.

Na PedF UK byly k realizaci využity již zaběhnuté kurzy Souvislé oborové praxe na základní škole a Souvislé oborové praxe na střední škole (Kovaříková, 2019).

3. Využít možností e-learningových kurzů, které umožní studentům individuální plnění.

E-learningový kurz „Proškolení před pedagogickými praxemi“ umožnil studentům individuální plnění, postupné prostudování jednotlivých témat a následný kontrolní test, který je ihned automaticky vyhodnocen. Po absolvování kurzu student obdrží certifikát (který si také vytiskne v rozhraní e-learningového kurzu), a ten si následně založí do svého oborového portfolia.

4. Při přípravě a realizaci kurzu spolupracovat se složkami integrovaného záchranného systému.

I zde byla využita spolupráce se složkami IZS, a to zejména při recenzi jeho jednotlivých částí (Kovaříková, 2019).

5. *Spolupracovat s ostatními vysokými školami zabývajícími se přípravou učitelů, sdílet materiály k otázkám bezpečnosti.*

„Kurz převzala a používá Husitská teologická fakulta v Praze a probíhají jednání s dalšími institucemi“ (Kovaříková, 2019).

Tato podkapitola měla za cíl představit kurz „Proškolení před pedagogickými praxemi“ jako takový – proč a jak vznikl, co je jeho obsahem, pro koho je určen atd. Nadcházející kapitola se zabývá již samotnou praktickou částí této práce.

6.2 Metodologie výzkumného šetření

Pro výzkum bylo zvoleno kvantitativní šetření. Nástrojem této praktické části je dotazníkové šetření absolventů e-learningového kurzu „Proškolení před pedagogickými praxemi“ jeho absolventy v akademickém roce 2019/2020. Získané výsledky následně porovnám s Evaluací pilotního ověřování e-learningového kurzu z bezpečnostní problematiky na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy, ve které Dr. Kovaříková přináší výsledky šetření z akademického roku 2018/2019.

6.2.1 Popis metody

Dotazník byl vytvořen pomocí online nástroje pro tvorbu vlastních formulářů a dotazníků od společnosti Google, sběr dat tak mohl probíhat elektronicky, což navazovalo jak na formu e-learningového kurzu, tak pomohlo i pro sběr dat během epidemiologické situace, která u nás v daném období panovala. Dotazník obsahuje otevřené i uzavřené otázky a respondenti jej vyplňovali zcela anonymně. V dotazníku respondenti hodnotili důležitost kurzu jako takového, ale i jeho jednotlivé moduly obsahu u kterých postupně, na škále od 1 do 10, hodnotili celkem tři faktory. Jednalo se o důležitost, obtížnost a zajímavost jednotlivých modulů. Otázky se soustředí na reflexi kurzu a jsou postaveny na základě subjektivity studentů. Díky dotazníku můžeme také změřit, zdali, popřípadě přímo jak, se mění důležitost samotného kurzu u respondentů z praxe (studentů kombinovaného studia) od respondentů, kteří se pedagogicky ještě nestali či jsou na začátku své pedagogické kariéry (studenti prezenčního studia). Dotazník obsahuje celkem 30 otázek, převažují otázky uzavřené nad otázkami otevřenými.

6.2.2 Popis respondentů a časového průběhu sběru dat

Respondenty jsou studenti jak prezenčního, tak i kombinovaného studia PedF UK, kteří měli v akademickém roce 2019/2020 kurz Souvislé pedagogické praxe. Konkrétněji se jedná o studenty prvního ročníku navazujícího magisterského studia, kteří mají v letním semestru praxe na škole základní a studenty druhého ročníku, taktéž navazujícího magisterského studia, kde praxe probíhá během zimního semestru na škole střední. Sběr dat za pomoci dotazníku probíhal od dubna do června roku 2020. Odkaz na dotazník sestavený v Google Forms byl odeslán celkem 692 osobám. Nejvyšší návratnost vyplněného dotazníku byla v prvním týdnu od oslovení respondentů a celkově bylo získáno 175 dotazníků. Návratnost vyplněných dotazníků tak činí 25,29 %.

6.3 Cíle výzkumného šetření

Cílem tohoto výzkumného šetření byl sběr dat pomocí dotazníku a následné zjišťování, jak si u respondentů vedl e-learningový kurz „Proškolení před pedagogickými praxemi“ v akademickém roce 2019/2020. Zda je přínosný do vlastní pedagogické praxe respondentů, která témata hodnotí více jako důležitá, zajímavá či obtížná či zjistit jakékoliv další postřehy respondentů. Díky pilotnímu ověřování Dr. Kovařikové z akademického roku 2018/2019 můžeme výsledné reflexe obou ročníků kurzu porovnat a zamyslet se nad otázkou, zdali se do hodnocení respondentů promítla současná epidemiologická situace.

6.3.1 Výzkumné otázky a předpoklady

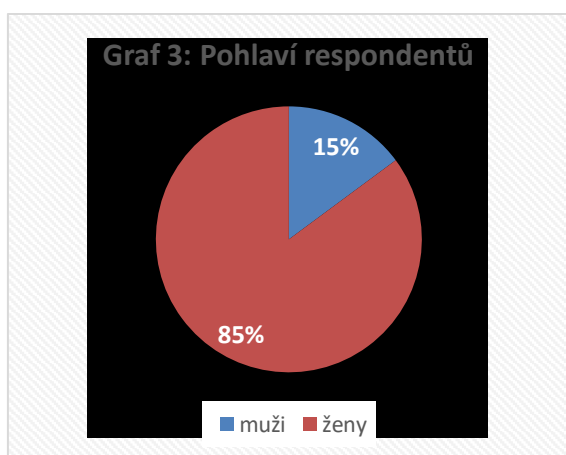
1. Je kurz pro respondenty přínosný pro jejich vlastní praxi?
2. Jak respondenti hodnotí důležitost, obtížnost a zajímavost jednotlivých modulů kurzu?
3. Studenti kombinovaného studia (předpokládá se u nich delší pedagogická praxe) hodnotí statisticky významněji přínos kurzu pro praxi ve škole.
4. Současná situace (epidemie COVID-19) pozitivně ovlivnila vnímání důležitosti bezpečnostních témat.
5. Současná situace ovlivnila negativně hodnocení přínosu kurzu, protože kurz nezahrnuje pandemii.
6. Jaká byla průměrná doba strávená studiem textu kurzu?

6.4 Presentace výsledků dotazníkového šetření

Vzor vytvořeného dotazníku je k nalezení v příloze¹⁷ této práce.

Otázka 1.: Pohlaví (uzavřená otázka)

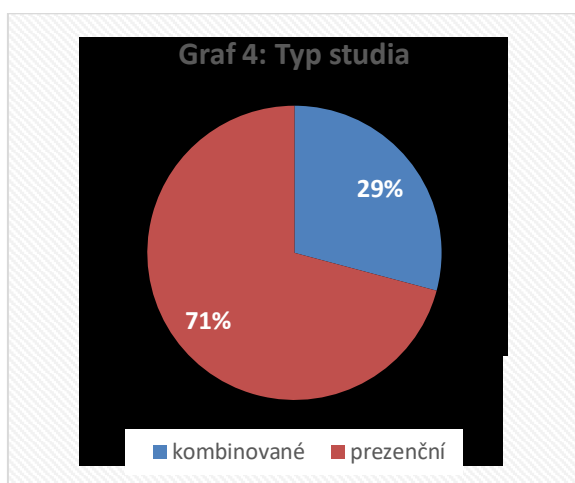
Dotazník vyplnilo 149 žen a 26 mužů, celkem 175 respondentů. Vzhledem k tomu, že ve školství, a to i na pedagogických fakultách převažuje ženské pohlaví, dal se obdobný poměr pohlaví předpokládat.

zdroj: vlastní šetření

Otázka 2.: Typ studia (uzavřená otázka)

V této otázce studenti vyplňovali typ studia – buďto studují prezenční či kombinovanou formou. Celkem 124 respondentů uvedlo, že studují prezenční formou a dalších 51 respondentů se dotazníkového šetření zúčastnilo z kombinovaného studia.

zdroj: vlastní šetření

¹⁷ Příloha 3

Otázka 3.: Obor studia (otevřená otázka)

Odpovědi na tuto otázku jsou velmi pestré a korelují s obory, které lze na PedF UK studovat. Pokud nechceme sledovat určitý faktor, například obtížnost vybraného modulu kurzu porovnávat s oborem studia, není na místě vypisovat do této práce veškeré uvedené odpovědi respondentů.

Otázka 4.: Doba strávená studiem textu (otevřená otázka)

I odpovědi na tuto otázku měly značné rozmezí, některé odpovědi však pro zachování přínosu statistiky nebyly zařazeny. Celkem 16 respondentů svou odpověď neuvedlo či napsalo, že si dobu strávenou nad studiem již nepamatují či že jednoduše neví. Dalších 15 odpovědí nebylo do statistiky zařazeno kvůli jejich nevalidnosti – jednalo se o odpovědi typu „mnoho hodin“, „každý den několik hodin“, „1000 hodin“. Několik respondentů odpovědělo místo na otázku doby strávené studiem textu na dobu studia vysoké školy, i tyto odpovědi nejsou do statistiky zařazeny, nýbrž takové hodnoty by ji značně změnily. Ze zpracování celkem 144 odpovědí vzešel tedy následující přehled:

Tabulka 7: Doba strávená studiem textu kurzu „Proškolení před pedagogickými praxemi“

	Doba studia textu (v hodinách)
Průměr	2,38
Medián	1,5
Minimum	0,05
Maximum	40

zdroj: vlastní šetření

Průměrná doba strávená studiem textu kurzu je 2,38 hodiny.

Otázka 5.-12.: Obodujte na škále 1-10 důležitost (1 nejmenší 10 největší) jednotlivých součástí modulového kurzu (uzavřená otázka)

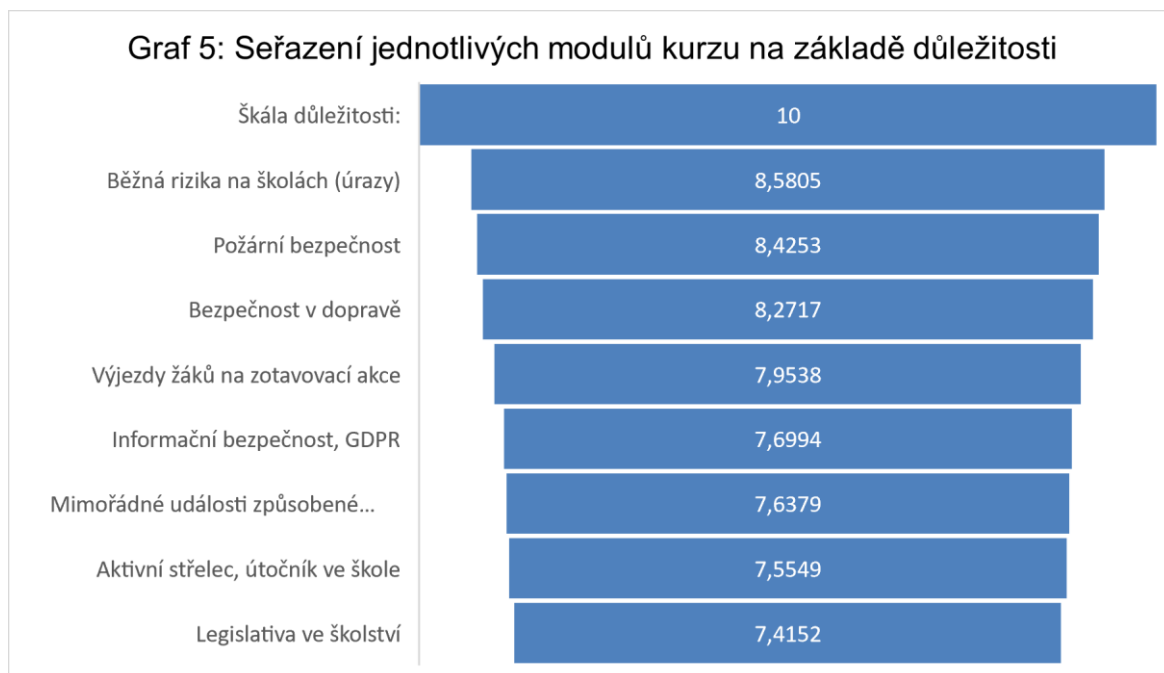
V těchto otázkách hodnotili respondenti postupně jednotlivé moduly kurzu na škále jejich důležitosti od 1 (nejmenší) do 10 (největší).

Tabulka 8: Výsledky škálového bodování důležitosti jednotlivých modulů kurzu

Hodnocení důležitosti kurzu				
Modul kurzu	Průměr	Medián	Minimum	Maximum
1. Běžná rizika na školách (úrazy)	8,5805	9	1	10
2. Požární bezpečnost	8,4253	9	1	10
3. Bezpečnost v dopravě	8,2717	9	1	10
4. Aktivní střelec, útočník ve škole	7,5549	8	1	10
5. Informační bezpečnost, GDPR	7,6994	8	1	10
6. Legislativa ve školství	7,4152	8	1	10
7. Mimořádné události způsobené přírodními vlivy a havárie	7,6379	8	1	10
8. Výjezdy žáků na zotavovací akce	7,9538	8	1	10

zdroj: vlastní šetření

Seřadíme-li si pak jednotlivé moduly na základě jejich důležitosti (od nejvyšší důležitosti po nejnižší) a pro porovnání vložíme i celou škálu důležitosti, graf bude vypadat takto:

zdroj: vlastní šetření

Nutno podotknout, že jednotlivé moduly získaly na škále důležitosti velmi dobré hodnocení. Všechny z hodnocených modulů vnímají respondenti jako důležité minimálně ze 74 %. Jako nejdůležitější volili studenti moduly Běžná rizika na školách (úrazy), Požární bezpečnost a Bezpečnost v dopravě.

Otázka 13.-20.: Obodujte na škále 1-10 obtížnost (1 nejmenší 10 největší) jednotlivých součástí modulového kurzu (uzavřená otázka)

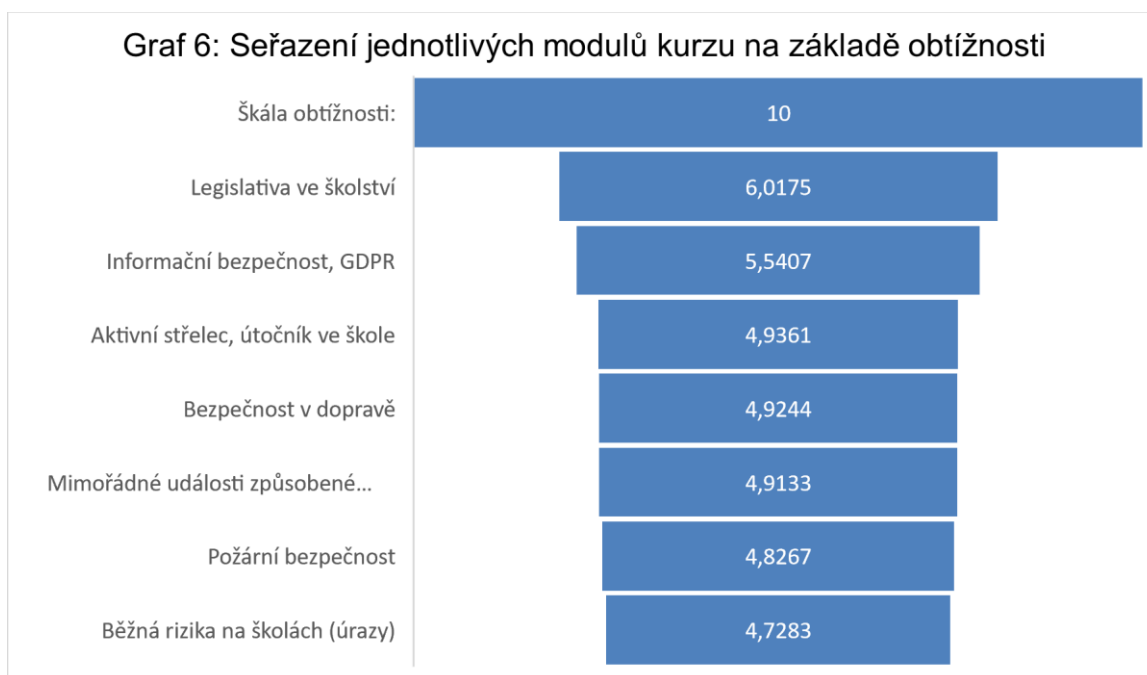
V těchto otázkách hodnotili respondenti samotnou obtížnost jednotlivých modulů.

Tabulka 9: Výsledky škálového bodování obtížnosti jednotlivých modulů kurzu

Hodnocení obtížnosti kurzu				
Modul kurzu	Průměr	Medián	Minimum	Maximum
1. Běžná rizika na školách (úrazy)	4,7283	5	1	10
2. Požární bezpečnost	4,8267	5	1	10
3. Bezpečnost v dopravě	4,9244	5	1	10
4. Aktivní střelec, útočník ve škole	4,9361	5	1	10
5. Informační bezpečnost, GDPR	5,5407	6	1	10
6. Legislativa ve školství	6,0175	6	1	10
7. Mimořádné události způsobené přírodními vlivy a havárie	4,9133	5	1	10
8. Výjezdy žáků na zotavovací akce	5,0	5	1	10

zdroj: vlastní šetření

Graf 6 zobrazuje moduly kurzu na základě pořadí jejich obtížnosti (od nejobtížnějších po méně obtížné) dle mínění respondentů.

zdroj: vlastní šetření

Jako nejobtížnější z dotazníkového šetření vyšly moduly Legislativa ve školství a Informační bezpečnost, GDPR. Naopak nejsnadnější se jeví modul Běžná rizika na školách (úrazy), který respondenti zároveň zvolili i jako nejdůležitější. Mezi 3.-5. příčkou obtížnosti není zásadní rozdíl, hodnoty jsou velmi blízké.

Otázka 21.-28.: Obodujte na škále 1-10 zajímavost (1 nejmenší 10 největší) jednotlivých součástí modulového kurzu (uzavřená otázka)

Posledním subjektivním faktorem k hodnocení v kurzu byly otázky na zajímavost.

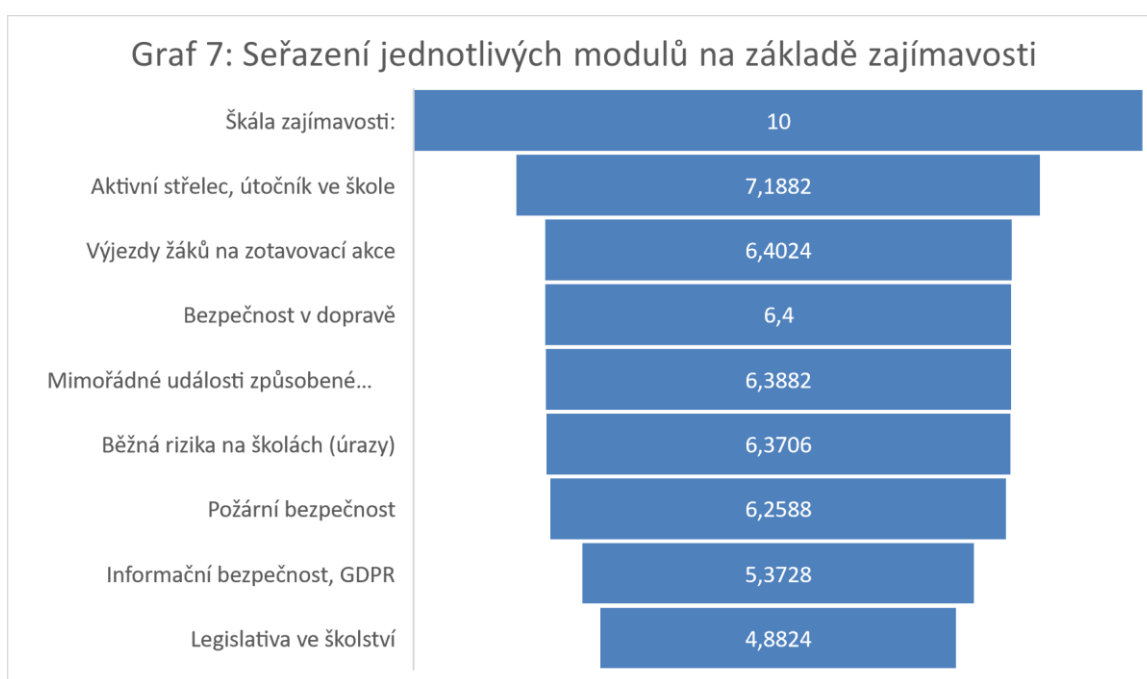
Tabulka 10: Výsledky škálového bodování zajímavosti jednotlivých modulů kurzu

Hodnocení zajímavosti kurzu				
Modul kurzu	Průměr	Medián	Minimum	Maximum
1. Běžná rizika na školách (úrazy)	6,3706	7	1	10
2. Požární bezpečnost	6,2588	6	1	10
3. Bezpečnost v dopravě	6,4	7	1	10
4. Aktivní střelec, útočník ve škole	7,1882	8	1	10
5. Informační bezpečnost, GDPR	5,3728	5	1	10

6. Legislativa ve školství	4,8824	5	1	10
7. Mimořádné události způsobené přírodními vlivy a havárie	6,3882	7	1	10
8. Výjezdy žáků na zotavovací akce	6,4024	7	1	10

zdroj: vlastní šetření

Graf 7 ukazuje moduly kurzu na základě jejich zajímavosti (od nejzajímavějších po nejméně zajímavé) dle mínění respondentů.

zdroj: vlastní šetření

Jako nejzajímavější zvolili respondenti modul kurzu Aktivní střelec, útočník ve škole, dále pak Výjezdy žáků na zotavovací akce a Bezpečnost v dopravě. Je zajímavé, že když zaokrouhlíme výsledky na jedno desetinné číslo, druhé až páté místo na škále zajímavosti bude mít stejný výsledek (6,4 bodu). Je tedy na místě jmenovat i pomyslné čtvrté a páté místo. Jedná se o Mimořádné události způsobené přírodními vlivy a havárie a Běžná rizika na školách. Nejméně zajímavý respondentům připadá modul Legislativa ve školství a Informační bezpečnost, GDPR.

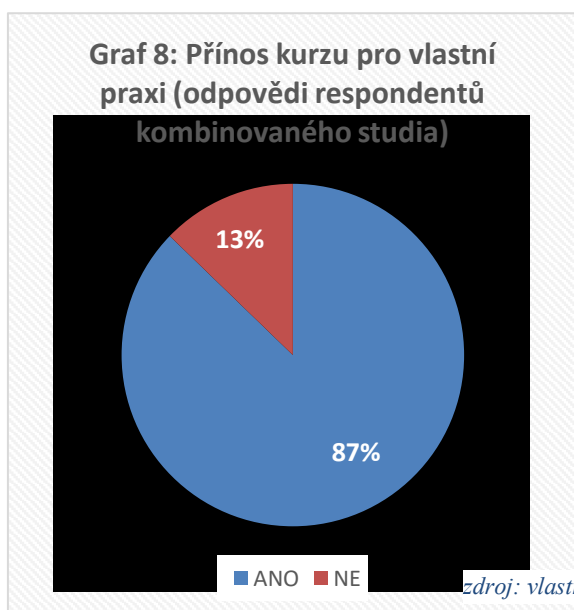
Otázka 29.: Kurz je přínosem pro praxi ve škole Ano/Ne (uzavřená otázka)

Celkem bylo získáno 169 odpovědí, z toho 143 respondentů (85 % odpovědí) uvedlo, že kurz je přínosný pro jejich praxi ve škole. Kurz nebyl přínosný pro 26 respondentů (15 % odpovědí).

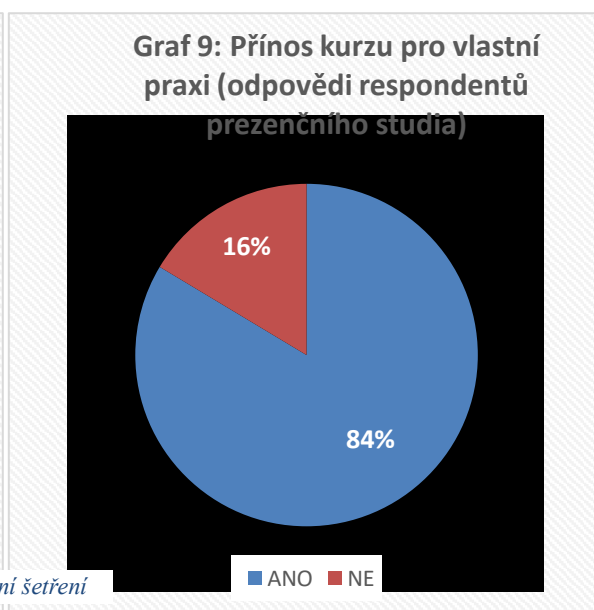

zdroj: vlastní šetření

Pokud se podíváme jen na odpovědi studentů kombinovaného studia (z 51 respondentů kombinovaného studia zodpovědělo tuto otázku 47 respondentů), zjistíme, že pouhých 6 odpovědí je záporných. 41 respondentů uvedlo, že kurz je pro ně do praxe přínosem. U prezenčního studia uvedlo odpověď "ano" 102 respondentů a odpověď "ne" 20 respondentů.

zdroj: vlastní šetření

Respondenti z kombinovaného studia tak hodnotí kurz jako přínosnější než respondenti prezenčního studia. Tento rozdíl jsou ale pouhá 3 %.

Otázka 30.: Prostor pro váš komentář (co mi chybělo atp.) (otevřená otázka)

Možnost vyjádřit se, zvolilo jen 43 respondentů. Vesměs se jedná o kladné komentáře ke zpracování kurzu či podmínky k jeho doplnění.

6.5 Porovnání hodnocení kurzu „Proškolení před pedagogickými praxemi“ absolventy kurzu v akademickém roce 2018/2019 s hodnocením absolventy kurzu v akademickém roce 2019/2020

Evaluaci prvního ročníku e-learningového kurzu „Proškolení před pedagogickými praxemi“ provedla v loňském akademickém roce 2018/2019 PhDr. Miroslava Kovaříková, Ph.D. Díky jejím výsledkům mohu v této kapitole vše porovnat s výsledky hodnocení letošního kurzu a zaměřit se na otázku, zdali by případná rozdílná hodnota dat mohla mít souvislost s epidemiologickou situací COVID-19.

Tabulka 11: Porovnání vybraných otázek reflexe kurzu v akademickém roce 2018/19 s kurzem v roce 2019/20

Vybrané otázky dotazníkového šetření	Kurz v roce 2018/2019*	Kurz v roce 2019/2020	Porovnání
Celkový počet respondentů	148	175	+18,24 %
Pohlaví – ženy	132	149	+ 12,88 %
Pohlaví – muži	16	26	+ 62,50 %
Typ studia – prezenční	85	124	+ 45,88 %
Typ studia – kombinované	61	51	- 16,39 %
Přínos kurzu ANO	83,8 %	85 %	+ 1,2 %
Průměrná doba strávená studiem kurzu	4,0 hodiny	2,38 hodiny	- 40,5 % (-1,62 h)

*zdroj: *Dr. Kovaříková (2019), jinak vlastní šetření*

Hodnocení kurzu se v letošním akademickém roce 2019/20 zúčastnilo v porovnání s akademickým rokem 2018/2019 o 18,24 % více respondentů. Zpětnou vazbu k reflexi kurzu „Proškolení před pedagogickými praxemi“ letos poskytlo 25,29 % ze všech

proškolených studentů, dle sdělení Dr. Kovařikové byla loňská návratnost vyplněných dotazníků 22 % (nárůst o 3,29 %).

Do dotazníkového šetření se zapojilo o 12,88 % více žen a o 62,50 % více mužů než vloni. Nárůst je zaznamenán i ve skupině studentů prezenčního studia (o 45,88 %), ovšem účast studentů studia kombinovaného poklesla o 16,39 %. Zkrátila se i doba strávená studiem kurzu, konkrétně ze 4 hodin na 2,38 hodiny. Nutno podotknout, že e-learningový kurz jako takový neměří samotnou dobu, kterou v něm student stráví a údaj vyplňovali studenti zpětně, mnohdy se značnou časovou prodlevou. Respondenti ve svých odpovědích často uvádějí, že se jedná o velmi hrubý odhad.

Tabulka 12: Porovnání hodnocení důležitosti jednotlivých modulů kurzu „Proškolení před pedagogickými praxemi“ v akademickém roce 2018/19 s kurzem v roce 2019/20

Tematické moduly kurzu	Hodnocení důležitosti témat		Porovnání
	Průměr kurzu 2018/19*	Průměr kurzu 2019/20	
Běžná rizika na školách	8,2	8,6	+ 0,4 %
Požární bezpečnost	7,8	8,4	+ 0,6 %
Bezpečnost v dopravě	7,9	8,3	+ 0,4 %
Aktivní střelec	7,1	7,6	+ 0,5 %
Informační bezpečnost	7,2	7,7	+ 0,5 %
Legislativa ve školství	7,2	7,4	+ 0,2 %
Mimořádné události způsobené přírodními vlivy a havárie	-	7,6	-
Výjezdy žáků na zotavovací akce	-	8,0	-

*zdroj: *Dr. Kovařiková (2019), jinak vlastní šetření*

Toto porovnání hodnocení důležitosti kurzu ukazuje, že se oproti loňskému roku vnímání jednotlivých témat mírně zvýšilo. Dva moduly kurzu oproti loňsku přibyly, jedná se o Mimořádné události způsobené přírodními vlivy a havárie a Výjezdy žáků na zotavovací

akce. I když nemůžeme porovnat data s loňským měřením, je patrné, že moduly do kurzu přirozeně zapadly, neboť ani jeden z nich se neumístil na poslední příčce důležitosti. Nejvyšší nárůst vnímání důležitosti je u modulu Požární bezpečnost (+0,6 %). Nižší důležitost, než v loňském roce nebyla zaznamenána u žádného z témat.

Tabulka 13: Porovnání hodnocení obtížnosti jednotlivých modulů kurzu „Proškolení před pedagogickými praxemi“ v akademickém roce 2018/19 s kurzem v roce 2019/20

Tematické moduly kurzu	Hodnocení obtížnosti témat		Porovnání
	Průměr kurzu 2018/19*	Průměr kurzu 2019/20	
Běžná rizika na školách	4,7	4,7	=
Požární bezpečnost	4,7	4,8	+ 0,1 %
Bezpečnost v dopravě	4,8	4,9	+ 0,1 %
Aktivní střelec	5,0	4,9	- 0,1 %
Informační bezpečnost	5,2	5,5	+ 0,3 %
Legislativa ve školství	5,4	6,0	+ 0,6 %
Mimořádné události způsobené přírodními vlivy a havárie	-	4,9	-
Výjezdy žáků na zotavovací akce	-	5,0	-

*zdroj: *Dr. Kovaříková (2019), jinak vlastní šetření*

Ve výsledném porovnání obou reflexí kurzů se tři krát objevuje hodnota “0,1 %“, což statisticky není nijak významné, u modulu Běžná rizika na školách se hodnoty dokonce rovnají. Nejvyšší nárůst je u hodnocení vnímání obtížnosti modulu Legislativa ve školství (+0,6 %).

Tabulka 14: Porovnání hodnocení zajímavosti jednotlivých modulů kurzu „Proškolení před pedagogickými praxemi“ v akademickém roce 2018/19 s kurzem v roce 2019/20

Tematické moduly kurzu	Hodnocení zajímavosti témat		Porovnání
	Průměr kurzu 2018/19*	Průměr kurzu 2019/20	
Běžná rizika na školách	6,6	6,4	- 0,2 %
Požární bezpečnost	6,3	6,3	=
Bezpečnost v dopravě	6,6	6,4	- 0,2 %
Aktivní střelec	7,0	7,2	+ 0,2 %
Informační bezpečnost	5,6	5,4	- 0,2 %
Legislativa ve školství	5,4	4,9	- 0,5 %
Mimořádné události způsobené přírodními vlivy a havárie	-	6,4	-
Výjezdy žáků na zotavovací akce	-	6,4	-

zdroj: *Dr. Kovaříková (2019), jinak vlastní šetření

V předchozím porovnání se jakožto o něco náročnější, než vloni jevil modul Legislativa ve školství, toto měření bude souviset nejspíše i s hodnocením zajímavosti, jelikož ta u stejného modulu letos klesla o 0,5 %.

6.6 Vyhodnocení výzkumných otázek a předpokladů

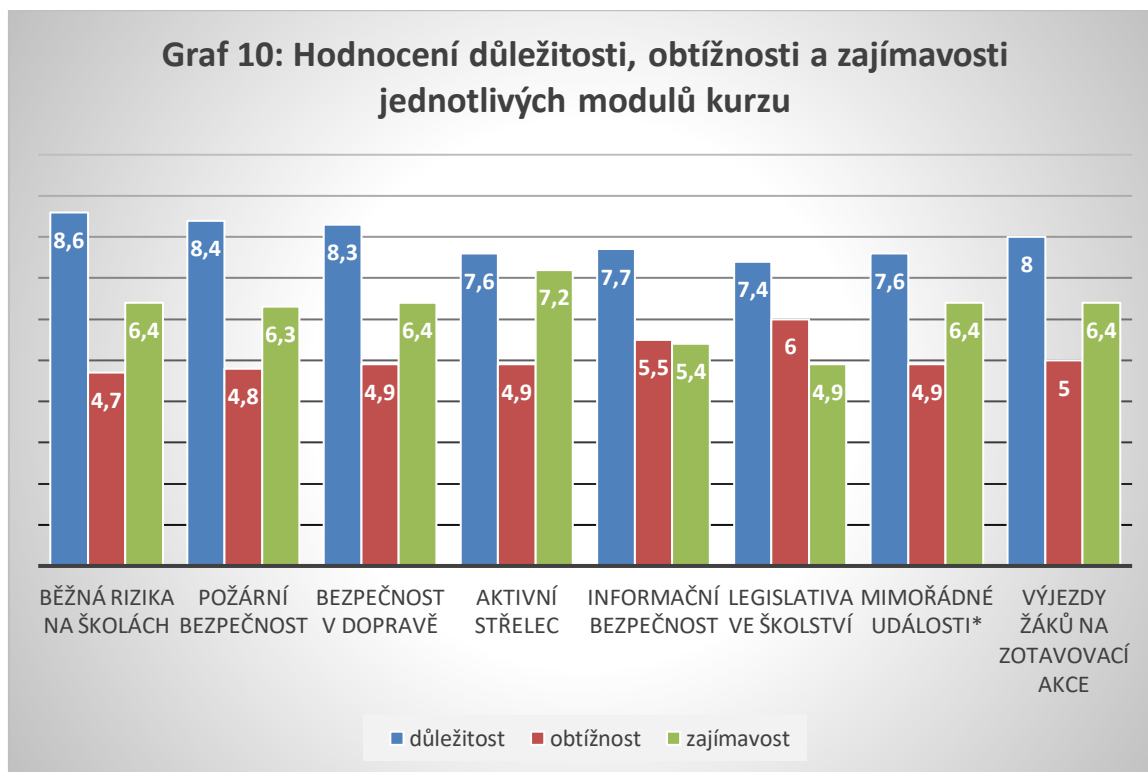
Nyní postupně vyhodnotím jednotlivé výzkumné otázky a předpoklady.

1. Je kurz pro respondenty přínosný pro jejich vlastní praxi?

Dotazníkové šetření jednoznačně ukazuje, že kurz je přínosem pro vlastní praxi studentů. Konkrétně se tak vyjádřilo 85 % respondentů.

2. Jak respondenti hodnotí důležitost, obtížnost a zajímavost jednotlivých modulů kurzu?

Respondenti hodnotili jednotlivé faktory na škále od 1(minimum) do 10 (maximum).
Veškeré naměřené hodnoty zobrazuje následující graf.

* Celý název modulu = Mimořádné události způsobené přírodními vlivy a havárie
zdroj: vlastní šetření

Jako tři nejdůležitější moduly kurzu „Proškolení před pedagogickými praxemi“ zvolili respondenti (v následujícím pořadí) Běžná rizika na školách (úrazy), Požární bezpečnost a Bezpečnost v dopravě. Jako nejobtížnější se studentům jevily moduly Legislativa ve školství a Informační bezpečnost, GDPR. Tyto dva moduly zvolili zároveň i jako nejméně zajímavé. Naopak nejzajímavější byly pro studenty moduly Aktivní střelec, útočník ve škole, Výjezdy žáků na zotavovací akce a Bezpečnost v dopravě. Je zajímavé, že když zaokrouhlíme výsledky na jedno desetinné číslo, druhé až páté místo na škále zajímavosti bude mít stejný výsledek (6,4 bodu). Je tedy na místě jmenovat i pomyslné čtvrté a páté místo na škále zajímavosti. Jedná se o Mimořádné události způsobené přírodními vlivy a havárie (modul letos nově zařazený do kurzu) a Běžná rizika na školách. Nejméně zajímavý respondentům připadá modul Legislativa ve školství a Informační bezpečnost, GDPR.

3. Studenti kombinovaného studia (předpokládá se u nich delší pedagogická praxe) hodnotí statisticky významněji přínos kurzu pro praxi ve škole.

84 % studentů prezenčního studia hodnotí kurz jako přínosný, tento výsledek je poměrně vysoký a potvrzuje význam kurzu jako takového. Studenti kombinovaného studia hodnotí kurz ještě o něco významněji – jako pro praxi přínosný byl označen v 87 % případů. Respondenti z kombinovaného studia tak celkově hodnotili kurz jako přínosnější než respondenti prezenčního studia. Tento rozdíl jsou ale pouhá 3 %.

4. Současná situace (epidemie COVID-19) pozitivně ovlivnila vnímání důležitosti bezpečnostních témat.

Hodnocení důležitosti se u všech modulů zvýšila. Hodnoty nárůstu vnímání důležitosti nejsou ale značné, u jednotlivých modulů se pohybují v rozmezí od 0,2 do 0,6 %. Předpoklad tak nebyl zcela naplněn.

5. Současná situace ovlivnila negativně hodnocení přínosu kurzu, protože kurz nezahrnuje pandemii.

Kurz byl letos hodnocen jako přínosnější než v loňském roce, 85 % respondentů ho ohodnotilo jako pro praxi přínosný (oproti loňsku +1,2 %). Předpoklad se tedy nepotvrdil.

6. Jaká byla průměrná doba strávená studiem textu kurzu?

Respondenti studiem textu kurzu průměrně strávili 2 hodiny a skoro 23 minut. Medián odpovědí je hodina a půl.

6.7 Shrnutí

E-learningový kurz „Proškolení před pedagogickými praxemi“ s bezpečnostní tematikou je jeho absolventy v akademickém roce 2019/2020 jednoznačně hodnocen jako důležitý, obsahově zajímavý, a především přínosný do jejich samotné praxe. Mezi respondenty převažovaly ženy z prezenčního studia PedF UK. Kurz se skládá z modulů, které respondenti následně v dotazníkovém šetření hodnotili. Jako nejdůležitější zvolili modul Běžná rizika na školách (úrazy), Požární bezpečnost a Bezpečnost v dopravě. Nejobtížnější pro studenty byly moduly Legislativa ve školství a Informační bezpečnost, GDPR, které následně zvolili i jako nejméně zajímavé. Porovnání provedeného dotazníkového šetření s výsledky reflexe kurzu z minulého roku ukázalo, že se už i tak vysoké hodnoty důležitosti jednotlivých modulů ještě o něco zvýšily, zvýšil se i počet studentů, kteří se do reflexe tento rok zapojili. Nově byly do kurzu přidány dva tematické moduly – Mimořádné události způsobené

přírodními vlivy, havárie a Výjezdy žáků na zotavovací akce oba moduly studenti ohodnotili jako velmi zajímavé. I přes to, že doba strávená studiem textu kurzu meziročně poklesla, se u studentů, kteří uvedli, že studiem strávili dvě a více hodin času ukazuje vyšší hodnocení celkové důležitosti kurzu než v porovnání s respondenty, kteří jako dobu studia textu uvedli hodinu a méně.

I přestože dotazníkové šetření nedokázalo změřit posun ve vnímání kurzu pod vlivem karanténních opatření kvůli epidemii COVID-19 (zatím žádné zmínky v komentářích respondentů), a rešerše dostupných pramenů a metodik neukázala rozpracovanost dané problematiky, vyvstává otázka, zdali se v rámci bezpečnostních témat, mimořádných událostí, nezačít více bavit o možných epidemiích i pandemiích a s nimi souvisejících tématech.

7 Návrh didaktického prostředku pro výuku v bezpečnostních tématech pro vybranou cílovou skupinu a jeho ověření v praxi

Tato kapitola si klade za cíl nejprve shrnout teorii o didaktických prostředcích, následně navrhnout didaktický prostředek zaměřený na výuku v bezpečnostních tématech, prakticky ho rozpracovat pro vhodné využití ve výuce a ověřit jej v praxi.

7.1 Didaktické prostředky

Podle Maňáka (1995) jsou didaktickými prostředky předměty a jevy sloužící k dosažení vytyčených cílů výuky. V širším slova smyslu pak představují vše, co směřuje k naplnění výchovně vzdělávacích cílů vzdělávání. Jejich smyslem je zajištění a zefektivnění kvalitního průběhu vyučovacího procesu.

Didaktické prostředky můžeme rozdělit podle jejich povahy na materiální či nemateriální. Podle Obsta (2002) či Skalkové (2007) jsou materiální didaktické prostředky podstatnou základnou pro kvalitní výuku, neboť ji doprovázejí od jejího počátku a zajišťují tak lepší pochopení mezi učitelem a žáky. Právě podle materiálních didaktických prostředků si často vytváříme úsudek o kvalitě výuky v různých zemích světa. Podle Maňáka (1995) tvoří materiální didaktické prostředky modernizační faktor – ve vyspělých zemích s náročnou soudobou výukou si bez těchto prostředků výuku již neumíme představit a ani bychom ji pravděpodobně nedokázali již tak kvalitně realizovat.

7.1.1 Materiální didaktické prostředky

Maňák (1995) klade největší důraz právě na materiální didaktické prostředky. Předměty, které jsou běžně používány ve výuce a slouží ke kvalitnějšímu či hlubšímu osvojení vědomostí a dovedností označuje jako učební pomůcky. Ty můžeme rozčlenit do několika kategorií: skutečné předměty, modely, vizuální pomůcky, statické a dynamické projekce, zvukové pomůcky, dotykové pomůcky, literární pomůcky a programy pro vyučování určené pro IT techniku. Další specifikací pak můžeme učební pomůcky rozdělit do kategorií podle vztahu pomůcek k zprostředkované skutečnosti či z hlediska jejich historického vývoje. Každý autor pak používá jiné kategorie a rozčlenění materiálních didaktických prostředků, které se tak mohou různě lišit.

Na čem se autoři ale shodnou je důležitost výběru a volby jednotlivých učebních pomůcek pro dané téma či hodinu. V dnešní době se volba správných didaktických pomůcek stává velice náročnou, protože jsou učitelé pod tlakem široké nabídky často přehlcní a snaží se používat všechny možné pomůcky, což někdy vede k potlačení samotného obsahu výuky. Maňák (1995) klade důraz na správnou volbu moderních a audiovizuálních pomůcek, protože zejména v této kategorii platí, že méně je někdy více a použití přílišného množství techniky ve vyučování může vést k nežádoucímu rozptýlení pozornosti žáků, a navíc nepřiměřené zátěži pro učitele.

7.2 Výběr a vytvoření didaktické učební pomůcky

Učitel by se tak při výběru učebních pomůcek měl zaměřit především na jednoduchou manipulaci s přístrojem (pokud to daná učební pomůcka vyžaduje), dostatek názorného a metodicky zpracovaného materiálu (Maňák, 1995). Vzhledem k obrovskému množství literatury, online cvičení, ukázek, videí a obrázků jsou učitelé často zahlceni didaktickým materiálem a je pro ně o to komplikovanější vybrat vhodné pomůcky pro danou hodinu. To často učitele vede k vyrábění vlastních didaktických pomůcek pro své žáky, které odpovídají jejich představám o kvalitní výuce.

Pokud vytváříme vhodné didaktické pomůcky pro hodinu výchovy ke zdraví musíme se především zamyslet nad tím, jaká jsou specifika tohoto předmětu. Jestli je naším cílem pouhé předání informace, nebo usilujeme o dosažení dovednosti, kterou by mohli žáci využít v běžném životě? Jak takového cíle dosáhnout?

Mým cílem je vytvořit didaktickou pomůcku pro výuku řešení mimořádných situací, konkrétně se budu zaměřovat na současnou situaci pandemie. Chci vytvořit didaktickou hru s prostorem pro následnou diskuzi a další navazující aktivity pro žáky, kterou bude možné vnořit do projektu. Didaktickou hru jsem si vybrala, protože je podle mého názoru nejlepší a zároveň zábavnou formou výuky pro dané téma. Navíc bude částečně pohybová, takže jejím vedlejším účinkem bude probuzení žáků a motivace k další aktivitě (diskuzi) která bude spíše statická. Díky této hře, by žáci měli sami pochopit princip šíření respiračních onemocnění která dnes i v minulosti ohrožují velké procento lidí. V následné diskuzi by pak měl učitel jejich pozornost směřovat tak, aby na základě zkušenosti s šířením těchto onemocnění dokázali navrhnout účinná preventivní opatření, která by snižovala riziko

nákazy. Výsledkem celé aktivity by pak mohl být třeba informační leták či plakát s preventivními opatřeními, který by se mohl vylepit v rámci školy/třídy.

7.3 Návrh školního projektu pro pochopení bezpečnostních rizik u průběhu pandemie skrze didaktickou hru

Cílem navrženého školního projektu je pochopení bezpečnostních rizik při rychlém šíření infekční nákazy a důležitosti dodržování preventivních opatření.

Cílovou skupinou je druhý stupeň základní školy.

Podrobný popis jednotlivých aktivit je rozpracován pod následující tabulkou.

Tabulka 15: Přehled struktury navrženého projektu k výuce tématu Pandemie

Aktivita	Stručný popis aktivity	Pomůcky	Cíle	Orientační čas
hra „Pandemie“	Evokace, úvodní brainstorming ke slovu pandemie, vysvětlení pojmu, diskuze historie pandemií	video	představení a vtažení žáků do tématu, vybavení znalostí, doplnění informací o historii pandemií, shrnutí	20 minut
	Simulace epidemie/pandemie nové závažné formy chřipky pomocí hry ve třídě	psací potřeby, obálky	pochopení principu šíření respiračních onemocnění, vzniku epidemie i pandemie, možnosti ochrany, bezpečnostní rizika	30 minut
	Vyhodnocení hry, diskuze a reflexe		Porovnání jednotlivých opatření, způsoby	20 minut

			prevence a ochrany, pochopení rizik	
Nácvik správné techniky mytí rukou	Úvod do nové aktivity		Navázání na předchozí aktivitu, úvod do nové. Představení důležitosti správné techniky mytí rukou	15 minut
	Nácvik správné techniky mytí rukou pomocí hry	černá tempera, mýdlo, umyvadlo, ručníky / papírové utěrky	ukázat a nacvičit techniku správného mytí rukou	30 minut
	Diskuze		Uvědomění si důležitost dodržování základních preventivních opatření a ohleduplnosti k ostatním	15 minut
Tvorba informačních plakátů	Výroba letáků/plakátů, které informují o možnostech zmírnění přenosu infekčních chorob, bezpečnostních rizicích, historii	psací potřeby, nůžky, lepidlo, papíry,	Zpracování získaných informací z projektového dne formou plakátu či letáku	45 minut

	pandemií či postupu správného mytí rukou	čtvrtky, ...		
Diskuze a distribuce vyrobených materiálů po škole	Diskuze nad zhotovenými materiály a jejich následné rozmístování po škole	nůžky, provázky, izolepa, ...	shrnutí a ukotvení diskutovaných informací, předání informací mimo třídu pomocí instalace materiálů ve škole	30 minut

Návrh didaktické hry s názvem „Pandemie“

Název hry: Pandemie

Cíl hry: ukázka rychlého šíření infekční nemoci a vliv různých přijatých opatření na zmírnění epidemie či pandemie

Vybraná cílová skupina: druhý stupeň ZŠ, (při různých modifikacích se dá využít pro širší věkovou škálu žáků)

Časová náročnost: úvod (20 minut), hra (30 minut), vyhodnocení a diskuze (20 minut)

Pomůcky: psací potřeby, obálky, v úvodu je možné pustit i video

POPIS HRY (ÚVOD): Před samotnou hrou je potřeba provést evokaci. Tu provedeme počátečním brainstormingem ke slovu „pandemie“. Žáků se ptáme, jak slovu rozumí, co si pod ním představují, jak může vzniknout. Pojem pandemie poté vysvětlíme a otevřeme krátkou diskuzi, ve které se žáci pokusí vzpomenout na některé případy pandemie z historie a jejich průběh. Shrnutí této diskuze můžeme podpořit i videem¹⁸. Po úvodní diskuzi přejdeme ke hře, ve které budeme simulovat průběh pandemie ve třídě.

¹⁸ https://www.youtube.com/watch?v=3NI4MbG_w20

Hra pandemie spočívá v simulaci epidemie/pandemie ve třídě. Z didaktického hlediska je důležité žákům vysvětlit, že se jedná o pouhou simulaci, a to zejména nižším ročníkům, kteří mají při hrách tendenci se do nich naprosto vžívat.

POPIS PRŮBĚHU HRY: Žáci na začátku hry dostanou zalepené obálky, ve kterých bude uveden jejich počáteční zdravotní stav (ZDRAVÍ, OČKOVANÍ nebo NAKAŽENÍ) a zároveň jejich příslušnost k určitému státu (ZELENÍ, MODŘÍ nebo ČERVENÍ – barva obálky nebo její barevné označení). Zdravotní stav žáci až do pokynu učitele nebudou znát.

PRVNÍ KOLO: Žáci se podle barev přidělené obálky seskupí do svých států (sednou si tak, aby spolu mohli lépe komunikovat). Jejich úkolem bude chodit po třídě s obálkou a potřást si rukou se 3 svými spolužáky (ti se jím na jejich obálku podepíší). Poté si zpět sednou do svých států. Učitel pak náhodně vybere jednoho žáka z každého státu a ten rozbalí svoji obálku se zdravotním stavem – pokud budou všichni zdraví nebo očkovaní, nic se neděje a pokračuje se ve hře. Objeví-li se však některý nemocný, pak všichni, kteří mají jeho podpis na své obálce jsou potenciálně nemocní a udělají si na obálce černý puntík. Nemocný člověk navíc už nesmí v dalším kole sbírat podpisy, zůstává v karanténě.

DRUHÉ KOLO: Žáci jsou vyzváni, aby nasbírali na svou obálku další 2 podpisy od spolužáků a poté se vrátili na své místo. Nyní se postupně rozbalí všechny zbylé obálky. Nakažení si stoupnou a ti co s nimi přišli do kontaktu (a to i v prvním kole) dodělají na své obálky příslušný počet černých puntíků. Ti, co nejsou očkovaní a mají černý puntík jsou nyní nemocní. Zdraví jsou jen ti žáci, co se nedostali do kontaktu s nemocí, nebo jsou očkovaní. Nemocní žáci jsou umístěni do karantény a již dál nemohou sbírat podpisy.

Nyní se oficiálně ví o nemoci a státy se mohou dohodnout na jednom preventivním opatření do příštího kola:

DO HRY VSTUPUJE UČITEL a ukáže na tabuli výběr opatření:

- 1) Karanténní opatření (informace pro učitele: žáci budou vysílat jen 2 vyslance pro podpisy)
- 2) Vyvíjíme vakcínu (informace pro učitele: na konci čtvrtého kola mohou státy očkovat)
- 3) Vyvíjíme lék (informace pro učitele: na konci hry bude mít stát lék)

4) Zvýšená hygiena (informace pro učitele: bude se zapisovat každý druhý černý puntík)

- *V této podobě žáci uvidí opatření, ale nebudou vědět, jaká je jejich účinnost*

Každá skupina se domluví, jaké opatření jejich stát přijme a bude se pokračovat ve hře

TŘETÍ KOLO: pokud si některý stát jako své preventivní opatření vybral karanténu je mu oznámeno, že nyní budou pro podpisy chodit jen dva žáci ze státu. Poté opět vyzveme všechny zdravé žáky, aby nasbírali na svou obálku další dva podpisy a vrátili se do svých států. Na konci kola si stoupnou očkovaní, kteří mají na svých obálkách černé tečky a všichni co mají jejich podpis si také udělají černou tečku na svou obálku – pokud nejsou očkovaní stávají se z nich nemocní. Pokud si některá skupina vybrala jako preventivní opatření zvýšenou hygienu, zůstávají její členové zdraví.

ČTVRTÉ KOLO: každý druhý očkovaný onemocní, pokud si některý stát vybral jako preventivní opatření vývoj vakcíny, tak může očkovat účinnější vakcínu – očkovaní zůstávají zdraví.

PÁTÉ KOLO: 1/3 nakažených musí do nemocnice kvůli velmi těžkému průběhu nemoci, pokud si stát vybral jako preventivní opatření vývoj léku, v nemocnici se vyléčí a zůstává ve hře, pokud ne, zůstává v nemocnici.

KONEC HRY, VYHODNOCENÍ, DISKUZE A REFLEXE

Nyní si každá skupina udělá průzkum, kolik zdravých, nemocných a hospitalizovaných s těžkým průběhem nemoci se v jejich státě nachází.

Na základě hry pak vytvoříme diskusi: můžeme porovnávat jednotlivá opatření a jejich účinnost (diskutujeme i varianty, kdy se nemusela vyvinout vakcína ani lék, nebo se to mohlo stát i o několik kol později, kdy by to již nebylo moc platné). Je potřeba aby si žáci uvědomili, jak náchylný lidský organismus je, jakými opatřeními mu můžeme pomoci i jaká plynou bezpečnostní rizika z pandemie.

Žáci by měli odpovědět na některé následující otázky:

- Jak jsem se při hře cítil/a?
- Která opatření mohu ovlivnit jako jedinec? Která jsou kolektivní?

- Která opatření jsou nejspolehlivější?
- Která opatření mohou aplikovat všude?
- Jaké jsou výhody a nevýhody jednotlivých opatření?
- Jaká jsou preventivní opatření v době nákazy chřipkových onemocnění?
 - Odpovědi na tuto otázku pak žáci v rámci skupiny zpracují do formy informačního letáčku pro ostatní či velkého skupinového plakátu, který si mohou umístit do třídy či prostor školy a dále s ním pracovat

Na závěr této hry je potřeba zdůraznit, že kdykoliv se jako společnost semkneme, dokážeme neuvěřitelné věci. Připomenout třeba vlnu solidarity, která se zvedla během epidemie COVID-19, šití roušek, darování látek, nákupy seniorům, neohrožování okolí zbytečným cestováním, nasazení zdravotníků, vědců, ale i disciplinovanost lidí...

Následující aktivita (či možná alternativa), technika správného mytí rukou

Jako následnou aktivitu či variantu hry pro mladší ročníky můžeme zařadit hru na čisté ruce. Ostatně hygiena je jeden z nejzásadnějších preventivních opatření například nejen během chřipkové sezóny a vyplyne nám z předchozí aktivity. Tato aktivita má ukázat a nacvičit techniku správného mytí rukou, jako základní hygienické opatření při šíření nákazy.

Název: Návuk správné techniky mytí rukou

Cíl hry: ukázka a návuk techniky správného mytí rukou, jako základního hygienického opatření proti šíření nákazy

Vybraná cílová skupina: druhý stupeň ZŠ, (při různých modifikacích se dá využít pro širší věkovou škálu žáků).

Časová náročnost: úvod (15 minut), hra (30 minut), diskuze a reflexe (15 minut)

Pomůcky: černá tempera, mýdlo, umyvadlo, ručníky / papírové utěrky

Popis hry: vytvoříme skupiny po 5-6 žácích a jeden z nich si namaluje pravou ruku černou temperou, nebo jinou výraznou barvou. Následně podá ruku všem svým kamarádům ve skupině (může se vytvořit řada žáků a postupně si mohou potřást pravicí – ukáže se, že barva se přes ruce dostane i k tomu na konci řady). Barva představuje viry, které má „infikovaný“ člověk na rukou a které pouhým dotekem může přenášet na další lidi a věci. Nyní se skupina

přesune k umyvadlu a prvnímu nakaženému se zavážou oči a do rukou dostane mýdlo. Nyní je vyzván ať si myje ruce tak dlouho, dokud nebude mít pocit, že je má zcela čisté. Často se při tomto pokusu zapomíná na mytí hřbetu ruky a palce a díky barvě si tak žák může sám uvědomit, že jeho mytí rukou nemusí být efektivní tak, jak si myslí. Pokud si zvládne ruce umýt napoprvé, zaslouží jistě pochvalu a pokud ne, nevadí – rozvážeme mu oči a ukážeme na případné nedostatky, které vznikají právě špatnou technikou mytí rukou.

Nyní k umyvadlu přistoupí ostatní žáci a ten co má již čisté ruce bude pomocí stopek měřit čas, za jaký si normální rychlostí jednotlivý členové týmu umyjí ruce. Poté ve skupině spočítají průměrný čas, který je třeba k dostatečnému umytí rukou za pomoci teplé vody a mýdla. Na závěr aktivity pak mohou skupiny své výsledky porovnat a diskutovat o případných odchylkách a čím byly způsobeny a následně vytvořit informační plakát.

Reflexe: Tato aktivita je vynikající, protože se dá použít pro všechny věkové kategorie a zároveň díky ní vzniká skutečná dovednost, která se dá využít v každodenním životě. Mytí rukou možná pro žáky nepředstavuje zásadní preventivní krok (často si ruce zapomínají umýt při příchodu domů, nebo před jídlem), je ale pravdou, že pokud si budou ruce mít správně, mohou se vyhnout spoustě zdravotních rizik.

Cílem předchozích aktivit je především pochopení rizik šíření nákazy a význam jednotlivých preventivních opatření. Jako základní preventivní opatření je uvedena správná hygiena. Tu mohou žáci zábavně procvičit díky následné aktivitě a posílit tak zdravý návyk který mohou aplikovat i ve škole (před obědy, po pracovních hodinách či po použití toalety).

Přesto, že jsem se v předchozích odstavcích zabývala převážně materiálními didaktickými pomůckami, a to převážně těmi moderními, tato didaktická hra i aktivita pro nácvik správného mytí rukou jsou převážně materiálně nenáročné aktivity, které se dají uplatnit i ve třídách s minimálním vybavením a technikou. Proto bych ráda podotkla, že i když je materiální vybavení třídy důležité, je podle mne hlavní právě nemateriální součást výuky. Ať už se jedná o samotný přístup učitele nebo nápady a nadšení, které do své práce vkládá, aby byla jeho výuka co nejúčinnější a zároveň zajímavá.

Reflexe projektového dne: žáci si po tomto dni uvědomí zranitelnost a náchylnost lidského organismu, ale i možnosti preventivních opatření. Je důležité žáky naučit, že pokud se znovu někdy setkáme s pandemií některé nemoci, budeme dodržovat základní preventivní opatření a budeme se chovat ohleduplně, vše společně zvládneme. To je to, co by si z projektu měl odnést každý žák.

7.3.1 Ověření navrženého didaktického prostředku v praxi

Od plného ověření navrženého projektového dne mne odtrhla epidemie COVID-19 a následné uzavření škol. S žáky 7. ročníku jsme však stačili zahrát hru „Pandemie“ na které jsme si vysvětlili důležitost dodržování jednotlivých opatření. Toto pomohlo i k zapracování získaných poznatků a vylepšení části této práce, zejména u nastavení orientačního času. Dále jsem v praxi s žáky 6. ročníku vyzkoušela také výše popsanou aktivitu, která vedla k ukotvení správného postupu při mytí rukou a uvědomění si důležitosti takového návyku. Zvolila jsem variantu rozdělení žáků do skupin po pěti, prvním ze skupiny jsme natřeli dlaň černou temperou, následně skupina udělala řadu a postupně si potřásla pravicí. Dále jsme postupovali dle výše popsaného průběhu. Žáci byli nejvíce překvapeni, z toho, že při podání ruky nedošlo k „umazání“ pouze dlaní, ale i hřbetu ruky, na jehož následné mytí často zapomínali. Aktivitu ještě sami modifikovali a všichni si chtěli nejprve vyzkoušet, jak si dokáží umýt ruce poslepu. Následně jsme diskutovali, proč je správné a časté mytí rukou důležité, před čím vším nás může ochránit a jaká technika se osvědčila jako nejlepší. Následující vyučovací hodinu jsme na aktivitu navázali a žáci vyráběli informační plakáty, které jsme následně zalaminovali a umístili k umyvadlům. Žákům se aktivita mimořádně líbila a rádi na ni vzpomínají, určitě doporučujeme vyzkoušet. Celý projekt plánuji uspořádat po znovu nastoupení do škol po koronavirové krizi.

ZÁVĚR

Základy branné výchovy na našem území položil již jeden ze zakladatelů spolku Sokol, Miroslav Tyrš. Během let 1948-1989 však byla branná výchova úzce semknuta s komunistickou ideologií a místo navracení se k původní myšlence, došlo v roce 1991 zcela k vyřazení systému branné výchovy z výuky žáků i z pregraduální přípravy budoucích učitelů. Dorostla tak generace, u které se začalo ukazovat nesprávné poskytování první pomoci, nedodržování pravidel bezpečnosti, občané neovládali mimořádné události (např. povodně). Proto došlo k zařazení problematiky do RVP. Vzhledem k přibývajícím běžným rizikům, mimořádných událostí i politických hrozeb je na místě zaměřit pozornost na vzdělávání žáků v bezpečnostních tématech.

Tato diplomová práce nejprve vymezila základní pojmy problematiky (bezpečnostní témata, běžná rizika, branná výchova, mimořádná událost, ochrana obyvatelstva, krizová situace). Na základě literární rešerše popsala vývoj výuky problematiky ochrany člověka za mimořádných událostí a běžných rizik na našich školách a ukázala, jak úzce je bezpečnostní tematika propletena se současným RVP ZV. Další kapitola si kladla za cíl zmapovat metodickou podporu pro výuku bezpečnostních témat a zpracovat přehled dostupných materiálů použitelných v hodinách výchovy ke zdraví. Práce popisuje i současnou situaci v ČR na základě analýzy dat šetření České školní inspekce a její tematické zprávy Vzdělávání v bezpečnostních tématech.

Cílem praktické části této práce bylo zpracovat hodnocení kurzu „Proškolení před pedagogickými praxemi“ jeho absolventy v akademickém roce 2019/2020. Práce nejprve představila kurz „Proškolení před pedagogickými praxemi“ jako takový. Následně za pomoci dotazníkového šetření byla získána reflexe ke kurzu jeho absolventy v akademickém roce 2019/2020. Cílem sběru dat bylo zjištění přínosu kurzu pro studenty do praxe, ale i důležitost, obtížnost a zajímavost jednotlivých modulů kurzu. Dotazníkové šetření je zde po jednotlivých otázkách vyhodnoceno. Zpracovaná data byla následně porovnána s výzkumem Dr. Kovaříkové, která prováděla evaluaci e-learningového kurzu v akademickém roce 2018/2019. Na závěr jsou zodpovězeny výzkumné otázky a předpoklady stanovené na začátku šetření. Poslední část praktické části této práce, měla za cíl navrhnout a v praxi ověřit didaktický prostředek pro výuku bezpečnostních témat pro vybranou cílovou skupinu.

Cílem navrženého školního projektu bylo pochopení bezpečnostních rizik při rychlém šíření infekční nákazy a důležitosti dodržování preventivních opatření skrze didaktickou hru. I tento cíl se podařilo práci naplnit.

Domnívám se, že práce celkově splnila veškeré cíle, které si stanovila, i když jsem v průběhu práce přicházela na další možná zjištění, která využiji v průběhu dalšího studia.

Seznam použitých zkratk

atp.	a tak podobně
č.	číslo
ČR	Česká republika
ČŠI	Česká školní inspekce
DVPP	další vzdělávání pedagogických pracovníků
FY	fyzika
HZS ČR	Hasičský záchranný sbor České republiky
CHE	chemie
IZS	Integrovaný záchranný systém
KSČ	Komunistická strana Československa
mj.	mimo jiné
MŠ	mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MV-GŘ HZS ČR	Ministerstvo vnitra – Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR
NNS	Nakladatelství Nová škola
OČMU	ochrana člověka za mimořádných událostí
OZ	ochrana zdraví
PedF UK	Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy
PedF UK	Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy
POKOS	Příprava občanů k obraně státu
PŘ	přírodopis
RVP	rámcový vzdělávací program

RVP PV	Rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
Sb.	sbírka
SŠ	střední škola
st.	stupeň
ŠVP	Školní vzdělávací program
tzn.	to znamená
VOŠ	vyšší odborná škola
VG	víceletá gymnázia
VkZ	výchova ke zdraví
ZE	zeměpis
ZŠ	základní škola

Seznam použitých informačních zdrojů

ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. *Tematická zpráva: Vzdělávání v bezpečnostních tématech*. Praha, 2016.

ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. *Chování v rizikových situacích – výsledky testování žáků*. Praha, 2017

GREXA, Ján a Milena STRACHOVÁ. *Dějiny sportu: přehled světových a českých dějin tělesné výchovy a sportu*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 9788021054585.

HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR ČESKÉ REPUBLIKY. *Výuka problematiky ochrany člověka za mimořádných událostí na školách – od historie k současnému stavu* [online]. [cit. 2020-01-23]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/historie-a-soucasnost.aspx>

CHLÍBKOVÁ, Daniela & Ferdinand MAZAL. *Úvaha o vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva z pohledu nejen historického*. Fakulta tělesné kultury Univerzity Palackého, Olomouc, ČR [online]. 2008, [cit. 2020-01-21]. DOI: 10.5507/tk.2008.003. ISSN 12116521. Dostupné z: <http://telesnakultura.upol.cz/doi/10.5507/tk.2008.003.html>

CHROMÍKOVÁ, Dana et al. *Metodická příručka k výuce tematiky OCHRANA ČLOVĚKA ZA MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTÍ na 2. stupni ZŠ* [online]. 2008 [cit. 2020-02-16]. ISBN 978-80-254-2300-4. Dostupné z: <http://naplno.osjak.cz/metodickaprirucka>

KALHOUS, Zdeněk a Otto OBST. *Školní didaktika*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-571-4.

KALVACH, Zdeněk. *Základy ochrany měkkých cílů – metodika* [online]. Praha: MV ČR, 2016 [cit. 10.4.2020]. Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/metodika-zakladyochrany-mekkych-cilu-pdf.aspx.

KONÍŘOVÁ, Marta. *Branná výchova: soupis učebnic branné výchovy ve sbírce oddělení dějin školství Muzea Komenského v Přerově, p. o.* [online]. 2006 [cit. 2020-01-21]. Dostupné z:

www.prerovmuzeum.cz/img/muzeum/V%C3%BDzkum%20OSV/Kon%C3%AD%C5%99ov%C3%A1/soupis%20u%C4%8Debnic%20brann%C3%A9%20v%C3%BDchovy.pdf

KOVAŘÍKOVÁ, Miroslava a Eva MARÁDOVÁ. *Didaktika výchovy ke zdraví a bezpečí v kontextu kurikulární reformy a učitelského vzdělávání*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2020. ISBN 978-807-6031-425.

KOVAŘÍKOVÁ, Miroslava. *Evaluace pilotního ověřování e-learningového kurzu z bezpečnostní problematiky na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2019.

KOPECKÝ, Miroslav, Eleonóra TILCEROVÁ a Jaromír ŠIMAN. *Ochrana člověka za mimořádných událostí*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. Studijní opora. ISBN 978-80-244-4094-1

MAŇÁK, Josef. *Nárys didaktiky*. 5. dotisk 1. vyd. [i.e. 2. vyd.]. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-210-1124-6.

MARÁDOVÁ, Eva. *Vybrané kapitoly z didaktiky výchovy ke zdraví*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-662-8.

MINISTERSTVO VNITRA, generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR. *Ochrana člověka za mimořádných událostí: Příručka pro učitele základních a středních škol* [online]. Praha, 2003 [cit. 2020-01-22]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/ochrana-cloveka-za-mimoradnych-udalosti.aspx>

MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. 2017. Praha.

PAVLINCOVÁ, Helena a GABRIEL Jiří. Miroslav Tyrš. In: *Slovník českých filosofů* [online]. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta ©2018 [cit. 10. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/tyrs.html>

PAVLÍK, Luboš. *Branná výchova pro studující učitelství základních a středních škol*. 1. vyd. Praha: SPN, 1981

PECHÁNEK, Vladimír. *Vybrané kapitoly z didaktiky branné výchovy*. 1. vyd. Brno: Univerzita J.E. Purkyně, 1984, 161 s.

Podklady k výuce témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v základních školách [online]. 2012 [cit. 2020-01-22]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/16451/podklady-k-vyuce-temat-ochrany-cloveka-za-beznych-rizik-a-mimoradnych-udalosti-v-zakladnich-skolach.html/>

Pokyn MŠMT k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů a dodatek k učebním dokumentům pro základní školy, střední školy, speciální školy a vyšší odborné školy – ochrana člověka za mimořádných událostí [online]. 2003 [cit. 2020-01-22]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/pokyn-msmt-k->

[zacleneni-tematiky-ochrany-cloveka-za-mimoradnych-udalosti-do-vzdelavacich-programu-a-dodatek-k-ucebnim-dokumentum-pro-zakladni-skoly-stredni-skoly-specialni-skoly-a-vyssi-odborne-skoly-ochrana-cloveka-za-mimoradnych-udalosti-1](#)

REITMAYER, Ladislav. *K otázce vzniku, vývoje a stavu školní branné výchovy*. Katedra branné výchovy pedagogické fakulty Karlovy univerzity, Praha 1981 [online]. [cit. 2020-01-06]. Dostupné z:

http://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?attachment_id=5092&edmc=5092

REITMAYER, Ladislav. *Stručný nástin dějin branné výchovy*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, 97 s

SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1821-7.

ŠANTORA, Roman. *Skautské století: dobrodružný příběh 100 let českého skautingu*. Praha: Junák – TDC, 2012. ISBN 978-80-86825-72-4.

ŠTĚŘÍKOVÁ, N., 2016. *Vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva na základních školách: Aktuální situace a trendy*. Ochrana & Bezpečnost [online]. V. (3.) [cit. 2020-01-10]. ISSN 1805-5656.

Dostupné z http://ochab.ezin.cz/O-a-B_2016_C/2016_OaB_C_08_sterikova.pdf

TILCEROVÁ, Eleonóra. *Ochrana člověka za mimořádných událostí na pedagogických fakultách*. Časopis 112, 2011, roč. X, č. 12. ISSN: 1213-7057.

TILCEROVÁ, Eleonóra. *Ochrana člověka za mimořádných událostí – nové trendy ve výuce*. In: Krizový management 2010. Vítkovice v Krkonoších: Univerzita Pardubice [online]. 2010, s. 69.

TRNKA, František a O JELEŇ. Metodika branné výchovy na školách národních. Brno: Tělesná výchova mládeže, 1938, 160 s.

Usnesení vlády ČR č. 11 ze dne 8. 1. 2003, k přehledu vybraných problémů k prioritnímu řešení, které byly identifikovány v průběhu řešení krizové situace vzniklé v důsledku povodní v srpnu 2002

Usnesení vlády ČR č. 734 ze dne 5. října 2011, k začlenění tématik Ochrana člověka za mimořádných událostí, péče o zdraví a dopravní výchova do studijních programů pedagogických fakult

Zákon č. 73/1973 Sb., zákon o branné výchově

Zákon č. 193/1920 Sb., branný zákon republiky Československé. [cit. 2020-02-15]. Dostupné z: <https://www.noveaspi.sk/products/lawText/1/1774/1/2/zakon-c-193-1920-sb-branny-zakon-republiky-ceskoslovenske/zakon-c-193-1920-sb-branny-zakon-republiky-ceskoslovenske>

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů

Seznam příloh

Příloha 1 – Přehled učebnic nakladatelství Fortuna a Albra vydaných k bezpečnostní tematice

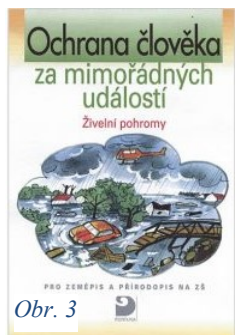
- Ochrana člověka za mimořádných událostí – Sebeochrana a vzájemná pomoc

- rok vydání: 2002
- ISBN: 80-7168-829-0
- učebnice pro občanskou výchovu a výchovu ke zdraví na ZŠ
- počet stran: 40

- Ochrana člověka za mimořádných událostí – Havárie s únikem nebezpečných látek, Radiační havárie

- rok vydání: 2002
- ISBN: 978-80-7168-818-1
- učebnice pro chemii a fyziku na ZŠ
- počet stran: 24

- Ochrana člověka za mimořádných událostí – Živelní pohromy

- rok vydání: 2002
- ISBN: 978-80-7168-830-3
- učebnice pro zeměpis a přírodopis na ZŠ
- počet stran: 40

- Ochrana člověka za mimořádných událostí

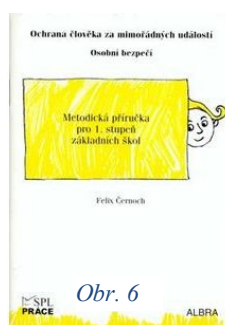
- rok vydání: 2003
- ISBN: 80-7168-864-9
- učebnice pro první stupeň ZŠ
- počet stran: 31

- Ochrana člověka za mimořádných událostí

- rok vydání: 2003
- ISBN: 80-7168-869-X
- učebnice pro střední školy
- počet stran: 93

Nakladatelství Albra vydalo metodické příručky a učebnice, které mají také schvalovací doložku MŠMT.

- Ochrana člověka za mimořádných událostí – Osobní bezpečí

- rok vydání: 2004
- ISBN: 63-4059
- metodická příručka pro 1. stupeň ZŠ
- počet stran

Příručka obsahuje didaktické rozvržení učiva společně s rozdělením do jednotlivých hodin, tyto písemné přípravy tak mohou posloužit učitelům v přípravách jejich vlastních hodin.

- Ochrana člověka za mimořádných událostí pro 2. stupeň ZŠ

- rok vydání: 2006
- EAN: 9788073610302
- metodická příručka pro 2. stupeň ZŠ
- počet stran: 62

Tato příručka je určena především začínajícím učitelům jako ukázka možností vedení hodin.

- Ochrana člověka za mimořádných událostí – Osobní bezpečí - Neztratím se? Neztratím!

- rok vydání: 2004
- ISBN: 63-4010
- učebnice pro 1. ročník ZŠ
- počet stran: 20

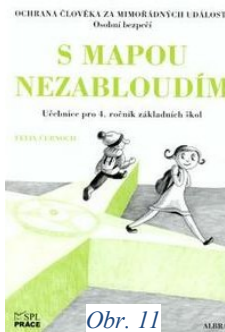
- Ochrana člověka za mimořádných událostí – Osobní bezpečí - Bezpečí a nebezpečí

- rok vydání: 2004
- ISBN: 63-4020
- učebnice pro 2. ročník ZŠ
- počet stran: 24

- Ochrana člověka za mimořádných událostí – Osobní bezpečí - Počítej se vším

- rok vydání: 2004
- ISBN: 63-4030
- učebnice pro 3. ročník ZŠ
- počet stran: 20

- Ochrana člověka za mimořádných událostí – Osobní bezpečí - S mapou nezabloudím

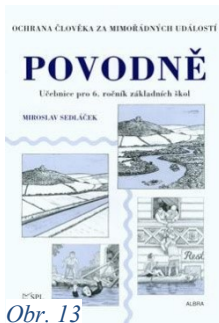
- rok vydání: 2004
- ISBN: 63-4040
- učebnice pro 4. ročník ZŠ
- počet stran: 28

- Ochrana člověka za mimořádných událostí – Osobní bezpečí -

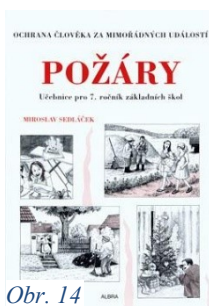
Pomáhám zraněným

- rok vydání: 2004
- ISBN: 63-4050
- učebnice pro 5. ročník ZŠ
- počet stran: 24

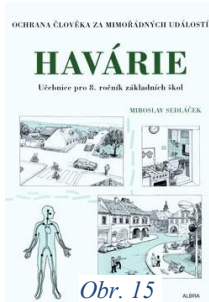
- Ochrana člověka za mimořádných událostí – Povodně

- rok vydání: 2006
- ISBN: 63-4060
- učebnice pro 6. ročník ZŠ
- počet stran: 28

- Ochrana člověka za mimořádných událostí – Požáry

- rok vydání: 2006
- ISBN: 63-4080
- učebnice pro 7. ročník ZŠ
- počet stran: 28

- Ochrana člověka za mimořádných událostí – Havárie

- rok vydání: 2006
- ISBN: 63-4070
- učebnice pro 8. ročník ZŠ
- počet stran: 22

Obr. 16

- Ochrana člověka za mimořádných událostí – Od vichřice k zemětřesení

- rok vydání: 2006
- ISBN: 63-4090
- učebnice pro 9. ročník ZŠ
- počet stran: 32

Příloha 2 – Ukázka členění učebnice NNS Jak se zachovat, když...

Obr. 17 **Učebnice a pracovní sešit Jak se zachovat, když...**

Obr. 17

2. VAROVÁNÍ A UKRYTÍ PŘI NEBEZPEČÍ

Mluvíci sirény informovaly o havárii vody

Město Český Tešín dnes potěší za období nečistého roku použito varovný informační systém k upozornění občanů. Předtím to bylo dvakrát v souvislosti s vysokou vodou. Dnes členové krizového štábu informovali občany centra města, že z důvodu havárie na vodovodním potrubí byla přerušena dodávka vody do středu města. ... Pomocí sirén, které byly ve městě instalovány na sklonku roku 2012, lze použít jak klasické varovné signály, tak předem naprogramované hlasové zprávy nebo varování v souvislosti s aktuální mimořádnou událostí. (Horizont, 10. března 2015, upraveno)

1. Zjistěte, čím se liší elektronické „mluvící“ sirény od staršího typu tzv. rotačních sirén.
2. Zjistěte, jaký typ sirén se používá v místě vašeho bydliště.

V ČR jsou občané varováni a informováni prostřednictvím sirén a místních informačních systémů (obecní rozhlas).

V ČR se používají tři signály sirén, ale pouze jeden je určen pro varování obyvatel v případě hrozby mimořádné události. Je to signál „Všeobecná výstraha“. Je vyhlášen kolísavým tónem sirény po dobu 140 sekund a může zaznít třikrát po sobě v cca třiminutových intervalech.

U elektronických (tzv. „mluvících“) sirén je varovný tón doplněn o verbální informaci, která upřesňuje charakter ohrožení (nebezpečí zátopové vlny, chemická havárie atp.), případně poučuje občany o ochranných opatřeních. Tam, kde se používá jiný typ sirén, je verbální informace sdělována prostřednictvím obecního rozhlasu.

Po zaznění signálu „Všeobecná výstraha“ je třeba:

- okamžitě se ukryt a snažit se získat další informace prostřednictvím rádia či televize.

Při mimořádných událostech, jako jsou velké havárie s rizikem kontaminace nebezpečnými látkami a účinky radiace, se využívá tzv. **improvizované ukrytí**, tj. uzavření místnost v budově s možností poslechu televizního nebo rozhlasového vysílání. Vhodnou místnost je třeba určit **podle typu havárie** (viz kap. VII.1 a 2).

Zamyslete se, za kterých mimořádných událostí je naopak žádoucí obydli opustit.

Dalšími signály (**nikoliv varovnými!**) vyhlášenými elektronickou sirénou jsou „**Požární poplach**“, který slouží ke svolání jednotek požární ochrany, a **akustická zkouška provozuschopnosti celého systému varování**, která probíhá na celém území ČR zpravidla první středu v měsíci ve 12:00 hodin.

„**Požární poplach**“ je vyhlášen přerušovaným tónem sirény po dobu 1 minuty a napodobuje hlas trubky troubící tón „HO-ŘI, HO-ŘI“. Při akustické zkoušce se sirény rozceň zkušebním nepřerušovaným tónem po dobu 140 sekund. Jedná-li se o elektronickou sirénu, je o tom vysílána verbální informace.

Které z těchto tří signálů jste už někdy slyšeli? Co tyto signály sirén znamenaly?

K varování a informování obyvatelstva dochází také prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků – zejména místního rozhlasu i České televize a Českého rozhlasu.

HZS ČR má právo vstoupit do sdělovacích prostředků a jejich prostřednictvím informovat obyvatelstvo.

K varování obyvatelstva při hrozcím či nastalém nebezpečí dochází prostřednictvím signálů sirén, místních informačních systémů a také hromadných sdělovacích prostředků. Po zaznění signálu „Všeobecná výstraha“ se ukryjeme a snažíme se získat další informace a ...

siréna – sirén [ˈsɪrɛn]
všeobecná výstraha – general warning [ˌdʒɛnərəl ˈwɔːnɪŋ]

Kapitoly uvedené motivačními texty, které poukazují na skutečné mimořádné události u nás i v zahraničí.

Z P Č J O V
Mezipředmětové vazby.

Skupinové úkoly, kdy žáci pracují v týmech.

Přehledný výčet zásad, jak se v uvedené situaci zachovat.

Klíč s řešením vybraných úkolů na konci učebnice.

Stručné shrnutí učiva v závěru kapitoly.

Klíčová slova uvedená v angličtině.

Opakovací úkoly a úkoly, které uvádějí probrané učivo do souvislostí.

Zajímavosti pro zpestření výuky.

Obr. 17

Tento sešit lze využít i místo vlastního sešitu žáka.

Různorodá, zábavná cvičení.

Přehled učiva uprostřed pracovního sešitu.

Příloha 3 – Vzor vytvořeného dotazníku

Hodnocení kurzu: Proškolení před pedagogickými praxemi

Pohlaví

- ☐ žena
- ☐ muž

Typ studia

- ☐ prezenční
- ☐ kombinované

Obor studia

Vaše odpověď

Doba strávená studiem textu

Vaše odpověď

Obodujte na škále 1-10 důležitost (1 nejmenší 10 největší) jednotlivých součástí modulového kurzu: 1) Běžná rizika na školách (úrazy)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Obodujte na škále 1-10 důležitost (1 nejmenší 10 největší) jednotlivých součástí modulového kurzu: 2) Požární bezpečnost

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Obodujte na škále 1-10 důležitost (1 nejmenší 10 největší) jednotlivých součástí modulového kurzu: 3) Bezpečnost v dopravě

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Obodujte na škále 1-10 důležitost (1 nejmenší 10 největší) jednotlivých součástí modulového kurzu: 4) Aktivní střelec, útočník ve škole

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Obodujte na škále 1-10 důležitost (1 nejmenší 10 největší) jednotlivých součástí modulového kurzu: 5) Informační bezpečnost, GDPR

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Obodujte na škále 1-10 důležitost (1 nejmenší 10 největší) jednotlivých součástí modulového kurzu: 6) Legislativa ve školství

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Obodujte na škále 1-10 důležitost (1 nejmenší 10 největší) jednotlivých součástí modulového kurzu: 7) Mimořádné události způsobené přírodními vlivy a havárie

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Obodujte na škále 1-10 důležitost (1 nejmenší 10 největší) jednotlivých součástí modulového kurzu: 8) Výjezdy žáků na zotavovací akce

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Pozor změna, nyní se otázky ptají na obtížnost

Obodujte na škále 1-10 obtížnost (1 nejmenší 10 největší) jednotlivých součástí modulového kurzu: 1) Běžná rizika na školách (úrazy)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Obodujte na škále 1-10 obtížnost (1 nejmenší 10 největší) jednotlivých součástí modulového kurzu: 2) Požární bezpečnost

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Obodujte na škále 1-10 obtížnost (1 nejmenší 10 největší) jednotlivých součástí modulového kurzu: 3) Bezpečnost v dopravě

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Obodujte na škále 1-10 obtížnost (1 nejmenší 10 největší) jednotlivých součástí modulového kurzu: 4) Aktivní střelec, útočník ve škole

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Obodujte na škále 1-10 obtížnost (1 nejmenší 10 největší) jednotlivých součástí modulového kurzu: 5) Informační bezpečnost, GDPR

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Obodujte na škále 1-10 obtížnost (1 nejmenší 10 největší) jednotlivých součástí modulového kurzu: 6) Legislativa ve školství

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Obodujte na škále 1-10 obtížnost (1 nejmenší 10 největší) jednotlivých součástí modulového kurzu: 7) Mimořádné události způsobené přírodními vlivy a havárie

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Obodujte na škále 1-10 obtížnost (1 nejmenší 10 největší) jednotlivých součástí modulového kurzu: 8) Výjezdy žáků na zotavovací akce

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Pozor změna, nyní se otázky ptají na zajímavost

Obodujte na škále 1-10 zajímavost (1 nejmenší 10 největší) jednotlivých součástí modulového kurzu: 1) Běžná rizika na školách (úrazy)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Obodujte na škále 1-10 zajímavost (1 nejmenší 10 největší) jednotlivých součástí modulového kurzu: 2) Požární bezpečnost

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Obodujte na škále 1-10 zajímavost (1 nejmenší 10 největší) jednotlivých součástí modulového kurzu: 3) Bezpečnost v dopravě

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Obodujte na škále 1-10 zajímavost (1 nejmenší 10 největší) jednotlivých součástí modulového kurzu: 4) Aktivní střelec, útočník ve škole

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Obodujte na škále 1-10 zajímavost (1 nejmenší 10 největší) jednotlivých součástí modulového kurzu: 5) Informační bezpečnost, GDPR

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Obodujte na škále 1-10 zajímavost (1 nejmenší 10 největší) jednotlivých součástí modulového kurzu: 6) Legislativa ve školství

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Obodujte na škále 1-10 zajímavost (1 nejmenší 10 největší) jednotlivých součástí modulového kurzu: 7) Mimořádné události způsobené přírodními vlivy a havárie

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Obodujte na škále 1-10 zajímavost (1 nejmenší 10 největší) jednotlivých součástí modulového kurzu: 8) Výjezdy žáků na zotavovací akce

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Kurz je přínosem pro praxi ve škole

☐ ano

☐ ne

Prostor pro váš komentář (co mi chybělo, atd.)

Vaše odpověď

Zdroje vložených obrázků

Obrázek 1 – zdroj: <https://www.zachranny-kruh.cz/ochrana-cloveka-za-mimoradnych-udalosti-sebeochrana-a-vzajemna.html>

Obrázek 2 – zdroj: <https://knihy.abz.cz/prodej/ochrana-cloveka-za-mimoradnych-udalosti-havarie-s-unikem-nebezp-latek>

Obrázek 3 – zdroj: <https://www.knihydobrovsky.cz/kniha/ochrana-cloveka-za-mimoradnych-udalosti-zivelni-pohromy-612434>

Obrázek 4 – zdroj: <https://www.centrumucebnic.cz/ochrana-clov-ka-za-mimoradnych-udalosti-pro-prvni-stupen-zs.html>

Obrázek 5 – zdroj: <https://www.centrumucebnic.cz/ochrana-clov-ka-za-mimoradnych-udalosti-pro-ss.html>

Obrázek 6 – zdroj: <https://www.albra.cz/metodicka-prirucka-ochrana-cloveka-za-mimoradnych-udalosti-pro-1-stupen-zs.html>

Obrázek 7 – zdroj: <https://www.albra.cz/metodicka-prirucka-ochrana-cloveka-za-mimoradnych-udalosti-pro-2-stupen-zs.html>

Obrázek 8 – zdroj: <https://www.albra.cz/neztratim-se-neztratim-ochrana-cloveka-za-mimoradnych-udalosti-pro-1-roc-zs.html>

Obrázek 9 – zdroj: <https://www.albra.cz/bezpeci-a-nebezpeci-ochrana-cloveka-za-mimoradnych-udalosti-pro-2-rocnik-zs.html>

Obrázek 10 – zdroj: <https://www.albra.cz/pocitej-se-vsim-ochrana-cloveka-za-mimoradnych-udalosti-pro-3-rocnik-zs.html>

Obrázek 11 – zdroj: <https://www.albra.cz/s-mapou-nezabloudim-ochrana-cloveka-za-mimoradnych-udalosti-pro-4-rocnik-zs.html>

Obrázek 12 – zdroj: <https://www.albra.cz/pomaham-zranenym-ochrana-cloveka-za-mimoradnych-udalosti-pro-5-rocnik-zs.html>

Obrázek 13 – zdroj: <https://www.albra.cz/povodne-ochrana-cloveka-za-mimoradnych-udalosti-pro-6-rocnik-zs.html>

Obrázek 14 – zdroj: <https://www.albra.cz/pozary-ochrana-cloveka-za-mimoradnych-udalosti-pro-7-rocnik-zs.html>

Obrázek 15 – zdroj: <https://www.albra.cz/havarie-ochrana-cloveka-za-mimoradnych-udalosti-pro-8-rocnik-zs.html>

Obrázek 16 – zdroj: <https://www.albra.cz/od-vichrice-k-zemetreseni-ochrana-cloveka-za-mimoradnych-udalosti-pro-9-roc-z.html>

Obrázek 17 – zdroj: <https://www.nns.cz/blog/wp-content/uploads/Katalog-2.-stupe%C5%88-V%C3%BDchova-k-ob%C4%8Danstv%C3%AD.pdf>

Seznam tabulek

Tabulka 1: Systém kurikulárních dokumentů.....	22
Tabulka 2: Přehled vzdělávacích oblastí a jejich vzdělávacích oborů.....	29
Tabulka 3: Využití pomůcek a materiálů externích dodavatelů ke vzdělávání žáků v oblasti dopravní výchovy – podíl škol (v %).....	41
Tabulka 4: Zařazení tématu POKOS do předmětů – podíl škol (v %)	42
Tabulka 5: Zařazení problematiky OČBRMU do ročníků – podíl škol (v %).....	45
Tabulka 6: Zařazení problematiky ochrany zdraví do ročníků – podíl škol (v %).....	46
Tabulka 7: Doba strávená studiem textu kurzu „Proškolení před pedagogickými praxemi“	56
Tabulka 8: Výsledky škálového bodování důležitosti jednotlivých modulů kurzu.....	57
Tabulka 9: Výsledky škálového bodování obtížnosti jednotlivých modulů kurzu	58
Tabulka 10: Výsledky škálového bodování zajímavosti jednotlivých modulů kurzu	59
Tabulka 11: Porovnání vybraných otázek reflexe kurzu v akademickém roce 2018/19 s kurzem v roce 2019/20	62
Tabulka 12: Porovnání hodnocení důležitosti jednotlivých modulů kurzu „Proškolení před pedagogickými praxemi“ v akademickém roce 2018/19 s kurzem v roce 2019/20	63
Tabulka 13: Porovnání hodnocení obtížnosti jednotlivých modulů kurzu „Proškolení před pedagogickými praxemi“ v akademickém roce 2018/19 s kurzem v roce 2019/20	64
Tabulka 14: Porovnání hodnocení zajímavosti jednotlivých modulů kurzu „Proškolení před pedagogickými praxemi“ v akademickém roce 2018/19 s kurzem v roce 2019/20	65
Tabulka 15: Přehled struktury navrženého projektu k výuce tématu Pandemie	71